

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav Dálného východu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Fenomén tzv. „Comfort women“ v Koreji.

Fakta, vývoj a politické aspekty.

Marie Purianová

Praha 2007

Prohlašuji, že jsem předloženou bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen prameny, které cituji a uvádím v seznamu použité literatury.

V Praze 12.6.2007

A handwritten signature in black ink, written over a dotted line. The signature is cursive and appears to be 'S. Šimáková'.

Podpis

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Práce se bude zabývat problematikou tzv. Comfort women (žen, jež sloužily japonským vojákům od konce 30. let 20. století do konce 2. světové války ve zvláštních zařízeních), jejichž osudy jsou v posledních patnácti letech výrazně zpolitizovány a staly se důvodem vleklých sporů o „pravdivou historii“ mezi Japonskem a Koreou. Ani dnešní korejská společnost se k nim však nestaví příliš vstřícně, což vyplývá z jejich vnímání jako prostitutek, navíc poskytujících svá těla Japoncům. Na tomto pohledu je patrný také vztah Korejců ke svým ženám a stále poměrně tradiční postavení žen v korejské patriarchální společnosti.

Práce se po kratším historickém úvodu (postavení Koreje v rámci japonského císařství od vstupu Japonska do války s Čínou) zaměří podrobněji na následující okruhy:

1: Klasifikaci Comfort women podle národnosti, věku, způsobu odvezení, místa jejich působení, okrajově se dotkne i dalších zemí, z nichž ženy určené k prostituci pocházely;

2: zmíní důvody a ideologické zázemí vzniku „stanic uspokojení“ a podle možnosti způsob jejich fungování;

3: pokusí se popsat následky jejich pobytů ve stanicích podle konkrétních a zaznamenaných výpovědí jednotlivých žen po válce a vztah společnosti i konkrétních rodin k tomuto nežádoucímu fenoménu;

4: větší kapitola by měla zpracovat otázku Comfort women po prvních svědectvích v raných 90. letech, tedy i vznik ženských organizací zabývajících se jejich historií i současností (např. The Korean Council for Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan), ale i jejich registrace a další život v útulku;

5: posledním nezbytným celkem práce bude zmapování postoje a reakcí korejské a japonské vlády, popř. jednotlivců či mezinárodní veřejnosti. Práci doplní nezbytné přílohy (ilustrace, fotografie, mapky, popř. výpovědi jednotlivců).

Poděkování

Děkuji Doc. PhDr. Miriam Lowensteinové, Ph.D. a Tomáši Horákovi, Ph.D za laskavou pomoc a cenné rady při psaní práce.

Obsah

I.	Úvod	7
II.	Comfort women a armádní nevěstince	9
	II. 1. Počátky japonské okupace	9
	II. 2. Korejská žena na přelomu 19. a 20. století	10
	II. 3. Comfort women	14
	II.3.1. Národnost	14
	II.3.2. Věk	15
	II.3.3. Sociální status	16
	II. 4. Systém armádních nevěstinců	17
	II.4.1. Comfort stations	18
	II.4.2. Návštěvní hodiny	22
	II.4.3. Poplatky	23
	II.4.4. Zdravotní prohlídky, hygienické podmínky	24
III.	Historický vývoj po válce	26
	III. 1. Po válce	26
	III. 2. Posun ve vnímání společnosti	27
	III. 3. První svědectví	28
	III. 4. První žádosti o oficiální omluvu a reparace	30
	III. 5. Japonské vládní prohlášení ze srpna 1994 a Fond asijského míru a přátelství	31
	III. 6. Otázka Comfort women na půdě OSN	33
	III.7. Nevládní organizace	34
	III.7.1. Korejský výzkumný ústav	34
	III.7.2. Rada bývalých korejských sexuálních otrokyň ...	35
	III.7.3. Dům sdílení	35
	III.7.4. Amnesty International	36
	III.7.5. Pravidelné středeční demonstrace	36
IV.	Politické aspekty	38
	IV. 1. Stanovisko KLDR	38
	IV. 2. Stanovisko KR	39
	IV. 3. Stanovisko Japonska	41
	IV.3.1. Právní zodpovědnost	41
	IV.3.2. Morální zodpovědnost	44

V.	Závěr	47
VI.	Bibliografie	49
VII.	Přílohy	51
	VII.1. Časový harmonogram	51
	VII.2. Prohlášení hlavního tajemníka japonské vlády Yohei Kona ze 4.srpna 1993	57
	VII.3. Příběh O O-mok	58
	VII.4. Fotografická příloha	62
	VII.5. Mapka japonských nevěstinců v jihovýchodní Asii	83

I. ÚVOD

Označení *Comfort women* je eufemismus ekvivalentní k původnímu korejskému slovu *üanbu*¹ nebo japonskému *ianfu*, výrazům, které nás budou provázet celou prací. Navzdory pozitivnímu nádechu tato slova pojmenovávají ženy, které byly od počátku 30. let do roku 1945 násilně odvlékány japonskou armádou z domova aby sloužily japonským vojákům během války jako jejich sexuální otrokyně. Kromě výrazu *üanbu* je pro tyto ženy v korejštině běžné i označení *čchöngshindä*, což je korejský ekvivalent pro ženy z Ženských dobrovolných pracovních jednotek mobilizovaných během druhé světové války (při doslovném překladu znamenající „dobrovolně nabízená těla“). Termín *üanbu* se používá dokonce i v současnosti, a to k označení prostitutek pracujících v blízkosti amerických základů v *Üidžöngbu* a *Kunsanu* v Korejské republice a do jisté míry i k označení žen pracujících v Söulu, ve čtvrti červených luceren. Od devadesátých let je ale nejfrekventovanějším pojmenováním těchto žen, vzhledem k jejich pokročilému věku, výraz *halmönim* (slovo běžně používané Korejci při oslovení babičky nebo kterékoli cizí starší ženy).

Zvěsti o tom, že některé korejské ženy byly nuceny japonskými vojáky k prostituci se sice objevovaly již delší dobu, ale až kolem roku 1993 bylo prvními svědectvími potvrzeno, že tyto praktiky začaly již v raných 30. letech 20. století, v době, kdy se Japonsko začalo rozpínat mimo Koreu dále do pevninské Asie a skončily až po porážce Japonska na konci druhé světové války roku 1945. Odhaduje se, že počet takto násilně odvečených a týraných žen se pohyboval kolem 200 000, z čehož podíl korejských žen byl mezi 80 až 90 procenty. Přestože podobné praktiky byly potvrzeny i v jiných armádách světa (např. za války v bývalé Jugoslávii), takto vysoké číslo zneužívaných žen zajišťuje Koreji smutné prvenství. Zneužívané ženy se po návratu do vlasti nedočkaly podpory od vlastní vlády, natož reparací z japonské strany, a problematika byla přes padesát let „zametána pod koberec.“ Až donedávna tvrdila jak jihokorejská, tak i japonská vláda, že se nedochovaly žádné dokumenty dokazující porušování lidských práv Japonci během japonské okupace a druhé světové války. Dá se předpokládat, že toto tvrzení vyplývalo z rychlé vzájemné potřeby normalizace korejsko-japonských vztahů.

Ve skutečnosti je v historii známa řada případů, kdy byly ženy v okupovaných oblastech znásilňovány celými armádními jednotkami, a proto bývalo běžnou prevencí, že spolu s vojáky putovaly na frontu i prostitutky z jejich vlasti. Japonská armáda se zásobila

---

¹Čínskými znaky psáno 慰安婦, korejsky 위안부

vlastními prostitutkami již během čínsko-japonské i rusko-japonské války. Florence Nightingale² dokonce zmiňuje ve svých dopisech³ z bitevních polí, že britská armáda si brala své kurtizány i do Krymské války. Co ale odlišuje *üanbu* od těchto armádních prostitutek je fakt, že *üanbu* byly k této práci nuceny a nikdy za ni nebyly zaplaceny.

Lidé zabývající se touto problematikou věděli do raných 90. let jen velmi málo a do této doby dokonce tvrdili, že nábor dívek pod nátlakem začal až po založení Dobrovolných ženských pracovních jednotek (jap. *teishintai*, kor. *čchöngshindä*, obecně známo jako Women's Voluntary Labour Corps) v roce 1944. Tyto jednotky byly zřízeny hlavně za účelem přisunu pracovních sil do japonských továren. Ve skutečnosti ale odvedené ženy byly nuceny uspokojovat vojáky z císařských jednotek po návratu z bitevního pole, prát jejich uniformy a uklízet po nich. Ženy pracující za války pro Japonce, ať už to byly Comfort women nebo členky pracovních jednotek, neměly za války možnost se nikterak vzdělávat, a tak je velká většina přeživších *üanbu* negramotných. Veřejná debata v Koreji byla dlouhou dobu také ovlivněna nedostatkem přímých svědectví. Na konci roku 1991 přiznaly jenom tři ženy, že v minulosti byly nuceny pracovat jako *üanbu*. Tato tragédie byla o to větší, že jedinou reakcí na tato tři svědectví bylo pouhé mlčení.

Cílem této bakalářské práce je zmapovat dosavadní historii fenoménu Comfort women v japonské armádě až do dnešních dnů, kdy je toto téma nejen v Koreji stále velice aktuální. Tématem Comfort women se sice zabývá mnoho knih, ale drtivá většina z nich pochází z druhé poloviny devadesátých let, tedy doby, kdy se celá kauza teprve rodila. Proto se z nich nedozvíme nic o současném vývoji nebo aktuálních názorech představitelů zúčastněných států. Přínosem těchto publikací je ale fakt, že jsou v nich detailně zpracovány svědectví bývalých *üanbu*. A tak vzhledem k tomu, že se tu jedná o stále probíhající kauzu, jejíž vývoj se každým dnem mění, stal se mým hlavním zdrojem informací v oblastech nejnovějšího vývoje celého případu internet a zpravodajské servery.

U přepisu korejských názvů a jmen jsem použila české vědecké transkripce.

---

² Florence Nightingale (1820-1910) pracovala jako sestra v armádní nemocnici za Krymské války. Zasadila se o to, aby se práce sestry stala samostatnou profesí.

³ The Collected Works of Florence Nightingale, 2005. <http://www.sociology.uoguelph.ca/fnightingale>

II. COMFORT WOMEN A ARMÁDNÍ NEVĚSTINCE

II.1. POČÁTKY JAPONSKÉ OKUPACE

Ke konci vlády dynastie I se korejský stát zažívá období nepokojů a zmatků. Konfucianismus potlačoval veškerou intelektuální diskusi ve společnosti a třída jangbanské aristokracie, vlastníci téměř veškerou půdu v zemi, se ocitla v ekonomické stagnaci. Největší ohrožení však nehrozilo zevnitř státu, ale ze sousedního Japonska, které se po tzv. reformách Meidži⁴ v šedesátých letech 19.století stalo moderním, ctižádostivým státem rozpínajícím se mimo japonské ostrovy.

Po událostech roku kapsin⁵ a rebeliích hnutí Tonghak⁶ v roce 1894 zažádala korejská vláda Čínu o pomoc při potlačení tonghaských armád. Japonsko pod záminkou ochrany japonských usedlíků v Koreji také ihned vyslalo své vojáky na poloostrov. Přestože se armáda Tonghak rozpustila nakonec dobrovolně, na poloostrově k bojům přeci jen došlo. Jednalo se ale o čínsko-japonský konflikt a o to, zdali Japonsko dostane šanci ovládat korejskou politiku. Hned po čínské porážce se tedy Japonsko dle plánu vmanévrovalo do pozice modernizujícího obránce Koreje. Během reform kabo⁷, které byly z části financovány z japonského úvěru, bylo tradiční rozdělení společnosti nahrazeno novým modelem. Roku 1896 sice vzniká Klub nezávislosti (první legální politická organizace moderního typu bojující za korejskou modernizaci a soběstačnost) ale vzhledem k nepřipravenosti země a společenské nevoli přijímat jakékoli reformy, nedosáhlo toto osvícenské hnutí žádných faktických úspěchů. Celá situace naopak vyústila v japonskou okupaci, nevyhnutelnou poté, co se Korea stala protektorátním územím Japonska v roce 1905⁸ (oficiálně anektována v roce 1910⁹).

---

⁴ Reformy Meidži byly série reform japonského císaře Meidži (někdy též přepisovaného jako „Meiji“), které začaly po roce 1869 měnit zastaralé feudální Japonsko v moderní demokratický stát.

⁵ 4.12.1884 projaponští spiklenci pod vedením Kim Ok-kjuna eskortovali krále do paláce Kjongugung a vyhlásili 14bodový program reform. Mezi ně patřil požadavek ukončení tributárních vztahů s Čínou a vytvoření nezávislého moderního státu. 6.prosince provedla čínská jednotka protiakti. Ti, kdo neutekli do Japonska, byli popraveni.

⁶ Tonghak, tzv. „východní učení“, bylo známo svým odporem k jangbanské třídě, minské oligarchii a zahraničním vetřelcům vůbec. 26.dubna 1894 členové tonghak, obsadili město Kobu v provincii Čolla. Jejich cílem bylo především vyhnat Japonce; jejich program byl silně poznamenán konfuciánskými hodnotami. Korejské vojenské jednotky nebyly s to potlačit povstání samy a musely tak požádat o pomoc Čínu.

⁷ Od července 1894 do února 1896 probíhaly reformy kabo pod japonským dohledem. Korea se zbavuje pout na Čínu, snaží se zavést kabinetní konstituční monarchii, zreformovat systém místní správy a zavedení peněžního systému spolu se standardizací měr a vah. Byla také zavedena reforma školství, národní obrany, soudnictví a zrušeny stavovské rozdíly. Reformy přinášely řadu nových potřebných kroků, ale vzhledem k tomu, že byly prosazovány shora a s pod vlivem Japonska, veřejností nebyly přijímány.

⁸ Podpis japonsko-korejské protektorátní smlouvy 17.listopadu 1905.

⁹ Anexe Koreje 22.srpna 1910.

Japonská vláda během okupace opakovaně vyhlášovala, že Japonsko a Korea tvoří dohromady jednu zem; do Söulu byl dosazen japonský generální guvernér a byla mu svěřena veškerá moc nad politickými i armádními záležitostmi poloostrova. Japonsko okradlo korejské rolníky o velké množství pozemků pod záminkou registrace půdy¹⁰. Přivlastňování korejského majetku se netýkalo jenom přírodních zdrojů, pracovních sil, zemědělství a průmyslu, ale i žen. Později došlo dokonce na potlačování korejského jazyka a kultury. Ve 30. letech, byli Korejci nuceni přijmout namísto svých původních rodových jmen jména japonská, přijmout japonštinu jako úřední jazyk a vzdát se tradičního šamanismu a buddhismu ve prospěch japonského šintoismu.

Důvody, proč se Japonsku podařilo zmocnit se Korejského poloostrova bez větších obtíží, jsou v zásadě tři. Zaprvé, Japonsko ponechalo Korejcům určité pravomoci (po zkušenostech z Tchajwanské invaze roku 1895). Zadruhé, jak Velká Británie a ostatní evropské státy ani USA nejevily očividně velký zájem o dění na Korejském poloostrově, a tak mělo Japonsko relativně volné ruce a mohlo dál pokračovat ve svém rozpínání. Zatřetí, po vítězství nad Ruskem a Čínou¹¹ bylo sebevědomí Japonců vysoké.

Fakt, že Korejci byli po staletí zvyklí ctít konfuciánský řád, hierarchické rozdělení společnosti a neodporovat autoritě, ať už je jakákoliv, zapříčinil, že Korejci sami neměli nikdy vlastní bližší zkušenost s demokracií. A tak i přes celonárodní demonstrace a rozsáhlé zatýkání, které provázelo Hnutí 1. 3. 1919, nebylo pro Japonsko obtížné si tuto zemi přisvojit. Korejský poloostrov byl tedy až do konce druhé světové války pod japonskou nadvládou.

II. 2. KOREJSKÁ ŽENA NA PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ

Co bych chtěla ve své práci více rozvést, je problematika lidských a ženských práv v Koreji na konci 19. století, kdy ženy měly jen velmi nízkou hodnotu. Život ve striktně patriarchální společnosti, v níž narození dcery znamenalo jen těžké břímě pro jejího otce, který musel za dceřino provdání z rodiny platit, nebyl pro ženy vůbec snadný. Slepá oddanost společnosti vůči autoritě (jako pozůstatek konfuciánství), i když nenáviděné, byla bezvýhradně dodržována. Konfucianismus zanechal v korejské společnosti hluboké stopy od počátku království Čosön. Mužský potomek byl vždy ten, který zaručoval přežití rodu, a tak jediný způsob, jak mohla žena dosáhnout nějakého uznání, bylo přivést svému muži na svět

¹⁰ V letech 1910-1918 se uskutečnil soupis korejské půdy. Všichni majitelé půdy museli prokázat, že jim půda opravdu náleží. Půdu, jejíž vlastnictví se nepodařilo prokázat, skupovaly většinou japonské společnosti. V roce 1930 tak tyto společnosti vlastnily 40% korejské půdy.

¹¹ Čínsko-japonská válka(1894-1895), rusko-japonská válka (1904-1905).

dítě, nejlépe syna. Dokonce i dnes se ženino vlastní jméno používá jen do sňatku a poté se jím už provdaná žena nikdy neoslovuje – dívka, dcera X (svého otce) se stane manželkou Y (svého muže) a matkou Z (svého syna).

Jediné, co se od dívek a žen se očekávalo, byla oddanost a ctnostnost (neposkvrněnost) – naplnění ideálu příkladné ženy (jölljō), proto nebylo nutné zajišťovat ženám hlubší vzdělání. Od sedmi let věku platilo striktní oddělení dětí podle pohlaví a děvčatům byly vyhrazeny vnitřní místnosti domu (tzv. anbang). Po dohodnutém sňatku se děvčata stala součástí manželovi rodiny, kde měla jen omezené množství práv a svobod. Rozvod ze strany ženy byl například nemyslitelný až do 90. let 19. století – reforem roku kabo, kdy byl povolen, ale jen v případě, že ho manžel odsouhlasil. Přesto si však rozvedená žena stále nemohla založit svou vlastní domácnost. Rozvedená žena se stala *kičhō*, odvrhnutou ženou, ne nepodobnou *hwanghjangnjō*¹² (navrátilší se dceři) tj. termín, jež od 17. století sloužil k pojmenování žen, které po sňatku utekly do svého rodného domu.

Po nástupu japonské koloniální správy nebylo toto sociální schéma založené na konfucianismu nikterak pozměněno. Nicméně, aby mohl systém Comfort women fungovat, bylo nutno na poloostrov ještě importovat japonský právní systém, který již znal termíny prostituce. Japonci zavedli ve své zemi systém licencované prostituce již za působení Minamoto Joritoma v roce 1193, kdy toto nařízení mělo odvrátit nebezpečí potencionálních samurajských povstání. Roku 1872 byly v Japonsku, v období reforem Meidži, doplněny nové zákony požadující registraci prostitutek v nevěstincích, povinné týdenní lékařské kontroly prostitutek a zrušení smluv na dobu neurčitou. Bývalo zde totiž běžnou praxí, že rodiny posílaly své dcery do nevěstinců jako zástavu po dobu splácení půjčky. Často se stávalo, že i chudé venkovské dívky samy vyhledávaly nevěstince v touze pomoci vlastní rodině k penězům. Takové chování bylo možné pozorovat nejen v Japonsku ale i v Koreji. Dcery z ctnostných, ale zchudlých rodin se mnohdy prodávaly do veřejných domů samy, aby finančně pomohly své domácnosti.

Japonská koloniální správa se po obsazení Koreje snažila v tomto směru navázat na tradici tzv. kwōnbonū (školicích zařízení pro společnice kisāng¹³) a povolila vydávat katalogy nejkrásnějších „květin“ popisujících umělecké schopnosti dívek a jejich osobní

---

¹² *Hwanghjangnjō* byly původně ženy posílané jako součást tributu do Číny a Mandžuska, které se ale nesměřily se svým osudem a utekly zpět domů, stejně jako při rozvodu.

¹³ Žena na nejnižším společenském žebříčku, jejímž úkolem bylo obveselovat muže. Povolání bylo dědičné a kisāng bylo několik druhů – od palácových, které se staly i jakýmsi druhem domácích lékařek, až po prostitutky. Kisāng byly registrovány a naprosto poslušné příkazu svých nadřazených. Konfuciánská společnost se snažila o jejich potlačení.

charakteristiky. Přestože kisäng neměly zpočátku nic co do činění s prostitucí (teprve až později si některé z nich nechaly platit za styk s muži), je jasné, že zpívající a tancující ženy se nemohly nikdy shodovat s konfuciánskou morálkou. Zejména z tohoto důvodu pocházelo mnoho kisäng z chudých venkovských vrstev nebo z vrstvy zavržených¹⁴ (čchönmin). Přestože je historie kisäng v Koreji dobře známa, lze najít feministické autorky¹⁵ dodnes bagatelizující nebo dokonce úplně popírající existenci prostituce v Koreji před 20. stoletím.

V době před otevření Koreje nebyla ženská práva na vysoké úrovni, ale díky novým vlivům ze západu, příchodu křesťanských misí do země, jejich podílu na zakládání škol i pro ženy a zavádění nových trendů ve vědě a politice byly vytvořeny základy pro ženskou emancipaci. V prvním desetiletí 20. století bylo založeno mnoho ženských organizací s různými cíli. Nejznámějším spolkem byl nejspíše Čahje, ženský spolek, který se zabýval převážně charitou a jehož zakládajícími členkami byly manželky vyšších úředníků a jangbanů. Tyto spolky ale neměly dlouhého trvání a všechny byly většinou zakázány Japonci v roce 1910.

Během japonské okupace pokračovala snaha o další modernizaci společnosti a zavádění reforem. Ženský ideál byl poprvé definován jako „*žena dobře vzdělaná a poslušná – manželovi i vládě.*“¹⁶. 1.dubna 1912 vstoupil v platnost nový korejský Občanský zákoník, jehož 11. článek byl věnován rodině. Zákaz sňatku lidí se stejným příjmením byl zachován. Žena neměla právo dědit majetek po manželovi, ale v praxi, pokud se nenašel žádný mužský potomek, ženě majetek nakonec připadl. Pokud zemřela hlava rodiny a nebyl zde žádný mužský potomek, dědilo se v následujícím pořadí: babička, matka, manželka, dcera. Provdaná dcera o toto právo samozřejmě přišla, protože byla automaticky považována za členku manželovy rodiny. Od prosince 1922, kdy proběhla revize Občanského zákoníku, je povolena pouze monogamie, rozvod je možný na základě dohody obou manželů a podmíněn souhlasem jejich rodičů. Pokud nelze při rozvodu dosáhnout dohody, lze rozvod provést v případech: pokud má manžel více manželek, pokud se jeden z partnerů dopustil cizoložství (muži hrozilo za cizoložství odnětí svobody na dva roky, ale muselo se jednat o cizoložství s provdanou ženou. Naproti tomu žena byla odsouzena za cizoložství i v případě, že se dopustila nevěry se svobodným mužem), v případě zatčení (za padělání, úplatek, nemravnost, krádež, podvod,

---

¹⁴ Společností opovrhovaná vrstva umělců, obchodníků a košíkářů, která byla umístěna na společenském žebříčku na úplném dně až do konce 90.let 19.století.

¹⁵ Například Čong Čin-söng, profesorka sociologie na Söulské národní univerzitě a členka podkomise OSN pro lidská práva.

¹⁶ Yung-Chung Kim: Women of Korea, A History from Ancient Times to 1945 . Soul, Ewha Womans University Press 1977. str. 259.

násilí a pokud byl dotyčný zatčen na více než tři roky) nebo pokud byl partner nezvěstný déle než tři roky.

Právní postavení žen se s novým Občanským zákoníkem změnilo. Vedlejší ženy a konkubíny byly zákonem zakázané, registrace manželství byla povinná a ženy mohly požádat o rozvod. Ženy na přelomu století, které vzaly modernizaci země a společnosti za svou, získaly moderní vzdělání a stávaly z nich například učitelky, některé si dokonce začaly budovat svou vlastní akademickou dráhu. Ve stejné době přišla vlna průmyslové revoluce a zvedla se vlna poptávky po pracovní síle. Do továren mířily hlavně ženy s nízkým vzděláním považované za tzv. levnou pracovní sílu. Rodinné rozpočty začaly být závislé na příjmech obou manželů. Rozpad tradičních rodinných statků vlivem japonských koloniálních reforem se tak stal důvodem pro rychlé přeorientování původní rolnické vrstvy na nový styl práce – práce v továrnách. V novinách se objevovaly inzeráty nabízející dívkám z venkova práci v továrnách. Pro emancipaci korejských žen byl mnohem důležitější než možnost pracovat v továrně fakt, že mnoho vystudovaných žen začalo po ukončení studia a před tím, než se provdaly, pracovat v kancelářích, nebo jako sestry a dokonce lékařky (první korejská lékařka Esther Pak léčila od roku 1900, v roce 1928 byla otevřena první lékařská škola pro ženy v Söulu¹⁷).

Významným mezníkem pro korejské ženy se stal i rok 1886, kdy bylo poprvé představeno moderní vzdělávání pro ženy v Koreji. S touto úctyhodnou ideou přišla Mary Fitch Scrantonová (první misionářka ze Ženského spolku zahraničních misí metodistické episkopální církve). Nově založená škola nesla jméno Ewha haktang¹⁸. Navzdory tomu, že jídlo, oblečení i ubytování bylo zajištěno školou a školné se neplatilo žádné, bylo zpočátku velmi obtížné najít první studentky. Zprvce tomu bránila konfuciánská kultura, jež zakazovala dívky pouštět z domu, za druhé to, že byla Ewha založena křesťanskou misí, se řadě Korejců nelíbilo. Postupem času ale korejská společnost školu přece jen přijala a tak Ewha, která v roce 1886 měla jen jednu studentku, měla v roce 1909 již 174 studentek. Zapsané dívky pocházely většinou z prostých vrstev, ale s vyšší poptávkou po vzdělání se do školy dostávaly postupně i dívky z vyšších kast. Skutečnost, že ve třídě poté vedle sebe seděly dívky z rozdílně movitých rodin, přispěla svým dílem k narušení tradičního systému dělení společnosti.

---

¹⁷ Kyongsong Women's Medical College, Söul , korejsky 경성여자의학강습

¹⁸ Korejsky 이화학당, dnes 이화여자대학교

Přestože s otevřením Koreje a se zavedením nového Občanského zákoníku přišla řada změn pro korejské ženy, fakt, že žena byla stále závislá na svých rodičích a později na svém manželovi či synovi, bránil každé z nich v samostatném rozhodování o své budoucnosti. Zrovnoprávnění mužů a žen sice započalo, ale silný vliv tradice a konfuciánské morálky ve společnosti ženám samostatnost nepřaje. Ženy získaly volební právo až v padesátých letech 20. století. V KLR 30.července 1946 zákonem o rovnosti pohlaví a v Korejské republice mohly ženy volit ve volbách 10. května 1948. Skutečné uvolnění poměrů přichází až mnohem později, v 80.-90. letech 20. století. Korejská vláda zřídila v roce 2001 Ministerstvo pro rovnoprávnost pohlaví, jehož cílem je podporovat ženská práva. Skutečné uvolnění poměrů přichází až mnohem později, v 80.-90. letech 20. století.

II.3. COMFORT WOMEN

Jak již bylo zmíněno výše, důležitou komoditou, kterou začali Japonci od dob japonské okupace importovat z Koreje, byly ženy. Japonci se soustředili na nejméně obranyschopnou skupinu žen – především na mladé a nevzdělané dívky. Proto není divu, že při zakládání comfort stations v oblastech, kde zrovna japonská armáda bojovala, se nejvíce spoléhala na korejské zdroje. S postupným rozpínáním po jihovýchodní Asii si začali Japonci všimnout i žen jiných národností. Následující podkapitoly podrobněji rozebírají, jaké ženy v nevěstincích musely pracovat, z jakých oblastí pocházely, kolik jim bylo let a jaké bylo jejich rodinné zázemí.

II.3.1. NÁRODNOST

Většina materiálů týkající se comfort women se shoduje na tom, že kolem 80 – 90% všech žen pracujících v nevěstincích byly Korejky. To potvrzuje i svědectví bývalého armádního chirurga, Asó Tecuo¹⁹, popisující armádní nevěstince v Šanghaji v roce 1939. Podobné údaje lze získat i z materiálů odtajněných japonskou vládou²⁰ v červnu 1993. Dokonce i japonští vojáci volající na horkou linku „call 100“ provozovanou japonskou nevládní organizací v 90. letech se shodovali, že většina z *ianbu*, se kterými se setkali v jižní Asii, na Tichomořských ostrovech i ve vzdálených oblastech Filipín, byly Korejky. I ze svědectví bývalých korejských comfort women vyplývá, že jiné ženy než korejské národnosti bývaly spíše výjimkou.

---

¹⁹ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women, London, Cassel 1995. str. 16.

²⁰ Materiály shromážděné japonským historikem Jošiaki Jošimim. Podrobněji o těchto materiálech v kapitole IV.3. Stanovisko Japonska

Japonští veteráni²¹ také vzpomínají, že Japonky byly vyhrazeny pouze důstojníkům a Korejky nižším hodnostem. Někteří k tomu dodávají, že Číňanky z Tchaj-wanu byly vyčleněny pouze pro civilní zaměstnance. Naproti tomu ale ve vzpomínkách řady *üanbu* narazíme na fakt, že dělení dle ras se v nevěstincích nedodržovalo a bylo prý běžné, že Japonky i Korejky sloužily stejným vojákům. Jedna svědkyně²² dokonce uvádí, že japonští důstojníci preferovali korejské ženy před Japonkami, protože japonské ženy byly starší a pracovaly jako prostitutky ještě před tím, než nastoupily do armády. Z ostatních národností bylo prý možno potkat v nevěstincích třeba Filipínky.

II.3.2. VĚK

Věková hranice pro prostituci byla zákonem omezená v Japonsku na 18 let a v Koreji na 17 let. Naproti tomu se ale zdá, že věkové omezení pro *üanbu* stanoveny nikde nebyly. Jeden armádní dokument pocházející od japonské jednotky působící v Číně z roku 1940 nařizuje, že prostitutky musí být minimálně šestnáctileté. Jinak se ale v žádném provozním řádu armádních nevěstinců o věkové hranici nedočteme. I Ok-pun, bývalá comfort women, vypověděla, že byla odvečena na Tchaj-wan ve věku pouhých 11 let. Do doby, než dosáhla 15 let, kdy prý už mohla získat licenci, dělala v nevěstinci jenom pomocné práce. Kim Tā-son zase popisuje, že když jí bylo 13 let, byla unesena do okolí Šimonoseki, kde byla zařazena do skupiny stejně starých dívek pocházejících z různých koutů Koreje a společně pak pracovaly v textilní továrně v Tokiu. V okamžiku, kdy dospěla do patnáctého roku svého života, byla převezena do armádního nevěstince v Ósace. Pokud budeme vycházet z výpovědí 19 *üanbu* zaznamenaných v knize True Stories of the Korean Comfort Women²³, tak jedna žena byla odvečena ve věku 11 let, jedna ve 14 letech, dvě v 15 letech, pět v 16 letech, čtyři v 17 letech, dvě v 18 letech, dvě v 19 letech, jedna v 21 letech a jedna v 22 letech. Z toho by se dalo usuzovat, že věkové omezení bylo zavedeno jen v některých stanicích a že byly spíše upřednostňovány mladší dívky. Pokud byly unesené dívky příliš mladé, do doby než tělesně vyspěly pracovaly buď v továrnách nebo zastávaly pomocné práce v nevěstincích. Na druhou stranu jsou známá i svědectví *üanbu*, kterým bylo více než 30 let²⁴ v době, kdy pracovaly v nevěstincích. Přesto se dá ale tvrdit, že drtivá většina dívek byla velice mladá.

---

²¹ Tabuchi, Hiroko: Soldiers confirm wartime sex slavery. The Associated Press, 4.4.2007.
[http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn@@\)\)&#\)Sa.html](http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn@@))&#)Sa.html)

²² Kim Pok-tong, v článku Military rekord of Comfort Women unarthed, 2007.
<http://chineseinvancover.com/2007/03/military-record-of-comfort-woman.html>

²³ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women, London, Cassel 1995. str.17.

²⁴ Filipínka Maxima Regala de la Cruz byla unesena ze svého rodného města v roce 1944 v 15 letech. Spolu s ní byla odvečena i její matka.

II.3.3. SOCIÁLNÍ STATUS DÍVEK

Většina *üanbu* pocházela z chudých rodin rolníků a dostalo se jim jenom minimum základního vzdělání. Mnoho žen zmiňuje ve svých vzpomínkách, že rodina trpěla hladu, rodiče se rozvedli, matka umřela, že otec byl alkoholik či závislý na opiu. Tohoto faktu využívali japonské agenti a místní náboráři, pro které bylo mnohem snazší zmocnit se dívky z nižších vrstev, kde měli jistotu, že se rodina dívky nebude klást odpor. A pokud dívka slibovali dobře placenou práci v Japonsku, tak si mohli být jistí, že dívku nabídka zaujme a půjde s nimi. Pro chudé dívky z venkova by byla takováto práce jedinou možností, jak pomoci sobě a své rodině k penězům. V případě, že budeme opět vycházet ze svědectví již výše zmíněných 19 bývalých *üanbu*, tak 4 z nich se nedostalo vůbec žádné vzdělání, 4 navštěvovaly večerní školu, 10 vychodilo základní školu a jedna byla studentkou střední školy, když byla unesena. Drtivá většina dívek byla svobodných (jen v jednom případě se jednalo o provdanou ženu, ale ta v době odvléčení žila sama v Söulu) a žádná předtím nepracovala jako prostitutka. Je zřejmé, že japonská vláda vybírala dívky z pracující třídy, aby co nejúčinněji minimalizovala kritiku společnosti a odsouzení svých násilných a klamných metod. Japoncům to bylo v oné době dost jedno, myslím si.

Přestože převážná část dívek pocházela z rolnických rodin, místo narození a místo „odvodu“ se často liší. Mnoho z nich byla uneseno v Söulu nebo v jiných větších městech – nejčastěji šlo o jihovýchodní část poloostrova, odkud byla cesta do Japonska nejkratší. Jednalo se vždy o dívky z chudých rodin a dívky, které se chtěly přinést do rodiny nějaký obnos na přilepšenou.

II.4. SYSTÉM ARMÁDNÍCH NEVĚSTINCŮ

Zakládání armádních nevěstinců (stanic uspokojení, stanic oddechu, comfort stations) nabízející japonským vojákům prostitutky začalo již v roce 1932, v období čínsko-japonské války, konkrétně v Šanghaji, tedy zhruba ještě dekádu předtím, než se pojem Comfort women stal rozšířeným fenoménem a než si Japonsko podmanilo celou Východní Asii. První armádní sexuální otrokyně byly Korejky pocházející ze severního Kjúšú, z Japonska, a byly poslány za japonskými jednotkami do Šanghaje na rozkaz jednoho z japonských armádních činitelů, guvernéra prefektury Nagasaki. Oficiálním důvodem pro zřizování těchto armádních nevěstinců a kontrolované prostituce byla údajně snaha redukovat počet znásilnění místních civilistek v oblasti působení jednotky. Dodnes se zachovala řada budov bývalých nevěstinců stejně jako jejich fotografie (viz VII.4. fotografická příloha).

Když v roce 1937 Japonsko s ohromující brutalitou obsadilo Nanking²⁵, byli japonští velitelé najednou nuceni řešit problém vojenské disciplíny a morálky. Myšlenka comfort stations z roku 1932 byla oprášena a uvedena opět do praxe. Od konce roku 1937 začala sílit poptávka po ženách, které by pracovaly v těchto zařízeních. Armádní nevěstince se zanedlouho rozrostly od Šanghaje až po Nanking, byly spravovány japonskou armádou a staly se prototypy pro comfort stations druhé světové války. S pozdějším rozšiřováním japonského vlivu ve Východní Asii následovalo i zřizování nových comfort stations a při pohledu na mapu japonských nevěstinců ve Východní Asii (viz Přílohy, VII.4. mapka) je patrné, že jejich výstavba přesně kopírovala japonskou expanzi. Japonské comfort stations se daly najít v Číně, na Tchaj-wanu, Borneu, Filipínách, řadě ostrůvků Tichého oceánu, v Singapuru, Malajsii, Barmě a v Indonésii. Nevěstince byly dokonce budovány i v samotném Japonsku, (kde byla sice prostituce legalizována,) ale v jen v místech, kde se místních nevěstinců nedostávalo.

Postupně se armádní kontrola nad sítí comfort stations omezila jenom na transport dívek, základní dohled nad budovou a správci nevěstince a zdravotní prohlídky. Vždy se totiž našlo dost místních civilistů, kteří se rádi postarali o prostitutky výměnou za to, že jim byla svěřena polovojenská hodnost a zdroj obživy.

Spolu s tím, jak se Japonsko mocensky rozpínalo ve Východní Asii a zvyšoval se počet zde umístěných japonských vojáků, zvyšovala se i poptávka po ženách, které by jim zde zpříjemňovaly pobyt. Proto bylo potřeba zavést i nové, „efektivnější“ metody náboru. Ty

---

²⁵ Nankingský masakr, také známý jako Znásilnění Nankingu 13.12.1937. Mimo Asii méně známý válečný zločin Japonska, kdy japonská armáda dobyla tehdejší hl. město Číny - Nanking. Okupace trvala od prosince 1937 do února 1938.. Japonské vojsko se během okupace dopustilo řady krutostí jako znásilnění, rabování, žhářství a popravy válečných zajatců i civilistů. Odhaduje se, že mimo bitevní pole padlo na 300 000 lidí. S tímto číslem se japonská strana samozřejmě dodnes neztotožňuje.

zahrnovaly různé podvody a násilí. Vše je zaznamenáno ve svědectvích bývalých comfort women a bude podrobně popsáno v jiných kapitolách této práce.

Ženy i muži byli celonárodním Mobilizačním zákonem z roku 1932 nuceni podílet se na podpoře Japonska ve válce. Tento zákon byl zpočátku spíše přehlížen, ale ke konci války, kdy Japonsko pomalu ztrácelo svou suverenitu, byl zákon opět uveden do praxe. Na jeho základě byly vytvořeny Dobrovolné ženské pracovní jednotky (DŽPJ - Women's Voluntary Service Corps, korejsky *čchöngshindä*) s hlavním účelem poskytovat pracovní sílu v továrnách nebo pomáhat se zakázkami pro armádu. Ale spousta žen byla na základě Mobilizačního zákona obelhána a v domnění, že jde pracovat do továrny jako členky DŽPJ, byla odvedena do armádních nevěstinců a nucena k prostituci. Od té doby se tudíž v korejské společnosti ujala jasná asociace mezi comfort women a členkami DŽPJ.

Konec války nepřinesl těmto ženám žádnou úlevu. Řada z nich byla zabita japonskými vojáky stahujícími se zpět do vlasti anebo mnohem častěji byly jednoduše ponechány svému osudu na místě. V Mikronésii je znám případ, kdy japonská armáda zabila během jedné noci 70 comfort women, aby nemohly být objeveny americkými vojáky a svědčit pak o zvěrstvech japonské armády. Ženy ponechané svému osudu na místě ve většině případů ani netušily, kde se nacházejí a neměly žádné prostředky. Americká vojska takto nalezené ženy evakuovala zpět do své vlasti, ale ani to často neznamenalo záchranu života. Mnoho z nich zemřelo cestou vyhladověním, celkovým vyčerpáním nebo podlehl některé ze svých nemocí.

II. 4.1. COMFORT STATIONS

Anglický termín comfort stations lze překládat do češtiny jako armádní nevěstinec, stanice uspokojení, stanice oddechu, veřejný dům pro vojáky atd.. Jednalo se o místo, kam byly předávány ženy a dívky z transportů. Po příjezdu byly dle svědectví seznámeny se správcem budovy - osobou zodpovídající za chod nevěstince – a s pravidly provozu. Každé z nich byla přidělena jakási kóje s matrací, kde měly přijímat vojáky. I Sun-ok²⁶ popisuje svůj pokoj takto: *„Můj pokojík byl v přízemí a měl okolo jednoho pchjöngu (3,2m²). uvnitř byla na dřevěné podlaze slaměná matrace. Podlaha při každém kroku praskala. Každá dívka dostala čtyři deky, na dvě jsme si lehaly a zbylými dvěma se přikrývaly. Na dveřích bylo napsáno mé jméno a přilepená moje fotografie. Byly zde i závěsy na dveřích, které se spouštěly, když za mnou chodili vojáci.“*

---

²⁶ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women., London, Cassel 1995. str. 118.

Ve všech svědectvích, jež jsem měla možnost prostudovat, jsem narážela na fakt, že ženy po svém příchodu do nevěstince dostaly nové, japonské jméno. To může ukazovat na jakousi snahu Japonců potlačit v dívkách jejich identitu. Ve vzpomínkách bývalých *ianbu* je také popisováno, že práce v armádním nevěstinci neznamenal jenom dennodenní sexuální otročení, ale i praní prádla vojákům, úklid, podávání jídla, sekání slámy. Některé dostaly dokonce i vojenský výcvik v případě, že přišly jako členky Dobrovolných ženských pracovních jednotek. V jednom zaznamenaném případě²⁷ pracovala žena, předtím než byla donucena nastoupit do comfort station, nejdříve jako sestřička v polní nemocnici. Jiné případy zase uvádějí, že ženy, jež nějakou dobu pracovaly v nevěstinci, byly posléze zaměstnány jako sestry v nemocnicích. To jenom dokazuje, že všechny ženy, ať už umístěné v jakémkoli typu armádních nevěstinců, tak i sestry a nemocniční personál, byly pod kontrolou armády.

Stanice uspokojení neměly jednotný vzhled a jejich správa se lišila místo od místa. Rozeznáváme dva základní typy vojenských nevěstinců. První skupina byla spravována většinou místním civilistou nebo Korejci, druhý typ byl podřízen přímo armádě. Je samozřejmé, že v případě civilních správců bylo nutné dostat od japonské armády povolení k provozu a odvádět každý měsíc poplatky armádě. Nevěstince se zakládaly kdekoliv, kde měla vojenská jednotka zůstat delší dobu, a na místech s vyšší koncentrací vojáků (přístavy, kasárna apod.). Armáda stavěla nevěstince buď sama, nebo tím pověřila některého civilistu a mnohdy docházelo i k tomu, že si armáda přivlastnila již zaběhnutý místní podnik a vyhradila ho pouze pro své využití.

Stanice mohly být jak mobilní (pohybující se spolu s frontou) nebo pevně usazené – záleželo na tom, jak blízko frontě se jednotka nacházela. „Pevné“ stanice se nacházely kupříkladu často na čínsko-barmské hranici. Comfort women v mobilních stanicích žily v extrémních podmínkách a vzhledem k místu působení v blízkosti fronty často riskovaly své životy spolu s vojáky. Speciální kategorii by mohly tvořit ženy sloužící námořníkům. Práce přímo na lodích nebo v přístavech patřila k nejhorším a námořníci byli mezi ženami považováni za nejbrutálnější zákazníky. Místní obyvatelé a civilisté do armádních nevěstinců měli zakázaný vstup, stejně jako vojáci měli přísně zakázáno navštěvovat místní prostitutky.

Život uvnitř comfort stations se řídil pravidly závaznými pro danou stanici. Pravidla se však drobně lišila stanici od stanice. Ve výpovědích je tedy možno zaznamenat rozdíly v pracovní době, frekvenci návštěv lékaře nebo poplatcích (liší se suma – avšak všude platilo,

---

²⁷ Comfort Women testimonies, Amnesty International. Hwang Kjem-ču: <http://www.amnesty.org/resources/slideshow/comfortwomen/>

že v žádné stanici ženy nedostávaly mzdu). Většina žen se shoduje v tom, že svobodníci chodili od rána do odpoledne, od odpoledne do 7-8 večer pak poddůstojníci a v noci důstojníci a vyšší šarže. Ti dokonce mohli zůstat i přes noc. Pravidla se měla striktně dodržovat, ale z výpovědí žen je jasné, že tomu tak vždy nebylo.

II.4.2. NÁBOR DÍVEK DO COMFORT STATIONS

Největší překážkou při mapování náboru dívek a žen do japonských nevěstinců je nedostatek přímých důkazů – nejsou dochovány téměř žádné oficiální písemnosti popisující proces odvodu dívek. Téměř všechny zdroje jsou jen ústním svědectvím samotných obětí - bývalých comfort women. Výjimkou je svědectví japonského civilisty Jošidy Seičiho²⁸, který ve své knize (*My War Crimes: the Forced Draft of Koreans, Tokio, 1983*) přiznal, že mu vojenské velitelství dodávalo nákladní vozy a vojáky k násilnému náboru dívek.

Nedostatek písemných důkazů dal mnohým záminku k pochybnostem o tom, zda vůbec něco jako nucená prostituce v japonském císařství kdy existovala. Zároveň je ale až s podivem, jak se mohou svědectví tolika žen z různých koutů jižní a jihovýchodní Asie shodovat v tolika aspektech. A ze všech výpovědí vyplývá, že podíl japonské armády a vlády na těchto praktikách je neoddiskutovatelný.

Jak už bylo zmíněno v předešlé podkapitole, první nevěstince byly založeny v Šanghaji roku 1932. Z této doby pocházejí i přímé důkazy o vládní účasti na jejich budování. Jeden z velitelů v oblasti Šanghaje, generálplukovník Okamura Jasudži²⁹, přiznal ve svých memoárech, že byl prvním, kdo přišel s myšlenkou armádních nevěstinců. Jako odpověď na vysokou míru násilností na místních ženách byla dovezena do Šanghaje na přímý rozkaz guvernéra prefektury Nagasaki děvčata z korejské komunity v Japonsku. To, že byla dovezena přímo z Japonska naznačuje, že do transportu byla zapojena nejen japonská armáda, ale i japonská ministerstva nadřízená guvernérům prefektur.

Po Nankingském masakru (1937) bylo jasné, že se v japonských jednotkách musí upevnit morálka a disciplína, a tak přišla druhá vlna zřizování stanic uspokojení. Agenti s rozkazem zabezpečit přísun dívek do nevěstinců byly opět posláni za korejskou menšinou do stejné oblasti v Japonsku (severní Kjúšú) jako před pěti lety, ale poté, co nebyli schopni zajistit dostatek dobrovolnic z místních nevěstinců, se zaměřili na přemlouvání i ostatních korejských žen. Mezi nejčastější metody, jak korejské ženy získat do svých stanic, patřilo lživé nabízení dobře placených míst v armádě, především kuchařek a pradelen.

---

²⁸ Coomarawamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. 7.3.1996. Čl. 29

²⁹ Coomarawamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN.. 7.3.1996. Čl. 32

Ve svědectvích proto velmi často zaznívá věta typu: „Do naší vesnice přišel japonský agent a vyprávěl mi o místě, kdy bych si mohla vydělat a studovat zároveň.“³⁰ Jindy se zase dočteme, že: „předák naší vesnice nakázal, aby každá domácnost darovala nejméně jednu dceru na podporu válečného tažení země. Já, jakožto služebná, jsem byla odvedena namísto dcery pána domu.“³¹ Výjimkou nebývají ani svědectví typu: „ Má rodina byla velmi chudá a všichni jsme strádali hlady. Jednoho dne jsem v novinách objevila inzerát nabízející ženám zaměstnání v japonské továrně. Neváhala jsem – chtěla jsem utéct před hladem.“³²

Po roce 1942 na vesnice přijížděli namísto japonských agentů korejsí vojáci verbující dívky do Dobrovolných ženských pracovních jednotek. Nábor tak dostal oficiální punc a jakákoliv neposlušnost byla sankcionována. Pokud se některá z vytypovaných dívek nedostavila ve stanovený čas k odjezdu, vojenská policie ji začala stíhat. Zřízení Dobrovolných ženských pracovních jednotek dalo do rukou japonským vojákům a místním korejským hodnostářům nástroj, jak efektivně tlačit na ženy a dívky, aby se podílely na zájmu „své země.“ Není tedy s podivem, že některé přeživší *üanbu* píší ve svých memoárech: „ Náš učitel neustále vyzdvihoval ideu podpory naší vlasti formou dobrovolnictví. V té době jsme samozřejmě dělali vše, co nám nařídili starší (a především učitelé). Na popud svého učitele jsem tedy byla nejdříve odvezena na exkurzi do továrny v Tokojamě a pak odvečena do armádního nevěstince na ostrov v jižním Pacifiku.“³³

Rada bývalých korejských sexuálních otrokyň Japonska (The Council of Korean Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan³⁴) rozeznává čtyři základní metody náboru: nábor za pomoci násilí (zahrnují sem i vyhrožování násilím a zneužití síly), lživé pracovní nabídky, únos, a obchod s bílým masem.

V případech násilného odvedení hráli hlavní roli především vojáci a vojenská policie (jsou ale i zdokumentované případy, kdy se takto chovali i civilisté). Lživé pracovní nabídky byly nejčastější metodou a pocházely z velké části od nearmádních hodnostářů – velmi často od vesnických předáků, místních úředníků nebo civilních zaměstnanců. Únosy a obchod s bílým masem se týkal výhradně civilistů, jen příležitostně byl spolupachatelem voják.

---

³⁰ Svědectví Mun Pchil-gi, KIMURA, Maki. Listening to voices: Testimonies of Comfort Women of the Second World War. 2003. <http://www.Ise.ac.uk/collections/genderInstitute/pdf/listeningToVoices.pdf>.

³¹ Svědectví Hwang Küm-džu. True Stories of the Korean Comfort Women. Keith, Howard. London, Cassel. 1995. str. 70.

³² Svědectví O O-mok. True Stories of the Korean Comfort Women. Keith, Howard. London, Cassel. 1995. str. 58.

³³ Svědectví Mun Ok-ču. True Stories of the Korean Comfort Women. Keith Howard. London, Cassel. 1995. str. 105.

³⁴ 한국정신대문제대책협의회

Přestože nábor pod nátlakem byl organizován tedy spíše civilisty, je prokazatelné, že armáda zajišťovala dopravu dodáváním nákladních aut a lodí a svou vojenskou přítomností. Vojenský dokument ze 4. března 1938 říká, že: „osoba zodpovědná za nábor musí být vybírána s velikou péčí, aby byla schopna minimalizovat nepokoje během procesu³⁵.“ Toto prohlášení naznačuje, že civilisté mohli být vybíráni nebo pověřováni armádou k náboru dívek. Rovněž skutečnost, že jak verbující, tak odváděná žena potřebovali cestovní pas potvrzuje, že se armáda systematicky podílela na náboru žen a dívek.

Už během transportu dívek a během dlouhé cesty vedoucí nikoliv do Japonska, ale kamsi na frontu, byly ženy znásilňovány vojáky a připravovány tak na svoje budoucí zaměstnání. Cestou trpěly hladu, žízní a nedostatkem prostoru. Žádná z nich netušila, kam vlastně jede a co ji tam čeká.

II.4.3. NÁVŠTĚVNÍ HODINY

Provozní doba byla pevně stanovena pravidly stanice a její striktní dodržování se vyžadovalo od všech vojáků. Pokud byl nevěstinec určen pro více jednotek, pak měla každá z jednotek povoleno navštěvovat zařízení jenom ve stanovený den v týdnu. Vyšší hodnosti, poddůstojníci a důstojníci měli přiděleny rozdílné hodiny.

Ale opět se zde najdou výjimky, třeba jako Hwang Kūm-džu³⁶, která na návštěvní hodiny vzpomíná takto: „nebyly zde žádné pevně stanovené hodiny a důstojníci i nižší hodnosti nás navštěvovali zároveň. Důstojníci ale nechodili tak často. Předpokládám, že se obávali pohlavních nemocí. Od pondělí do pátku obsloužila každá z nás od 30 do 40 mužů, ale o víkendech nás čekalo mnohem více vojáků. Řadili se venku před stanicí a někteří z nich už bez kalhot. Někteří nedočkavci odhrnuli záclonu a vrhli se do mého pokojíku, nehledě na to, že jeho kolega si zde ještě užíval. A pokud některý z nich zůstal za závěsem déle než bývalo zvykem, ostatní na něj pokřikovali „Hajaku! Hajaku!“, což znamená honem, honem. ...“

Doba jedné návštěvy se mohla podle pravidel pohybovat od 30 minut po jednu hodinu. Ti, kteří přicházeli po návštěvních hodinách a zůstávali přes noc, museli připlatit. Ale podle svědectví bývalých vojáků³⁷ stačilo většině z nich jen pár minut, protože za nimi bylo ještě

---

³⁵ Coomaswamy Radhika, Zpráva zvláštní zpravodajky OSN pro lidská práva, .7.2.1996.<http://www.comfort-women.org/coomas.htm>.

³⁶ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995. str. 74-75.

³⁷ ³⁷ Tabuchi, Hiroko: Soldiers confirm wartime sex slavery. The Associated Press, 4.4.2007. [http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn@\)\)&#\)#\\$al.html](http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn@))&#)#$al.html)

tolik čekajících mužů. Stejní muži³⁸ si ještě vzpomínají, že nebývalo výjimkou, když 20 nebo 30 mužů stálo frontu před nevěstincem a čekalo již se staženým kalhotami.

II.4.4. POPLATKY

Podle pravidel jednotlivých stanic se lišila i částka, kterou bylo nutno zaplatit před stykem s dívkou. Částka se odvíjela od hodnoty klienta a od doby strávené s dívkou. Například jedna stanice v roce 1942 účtovala nižším hodnocením 1 jen za 30 minut a 2 jeny za jednu hodinu, poddůstojníci platili po 1,5 a 2,5 jenech za stejné služby a důstojníci 3 a 4 jeny. Cena za celou noc pro důstojníka byla 8 jenů.³⁹

Po zaplacení poplatku dostal voják pro pořádek lísteček, na němž byla uvedena částka, kterou zaplatil. V některých nevěstincích spolu s lístečkem dostal i prezervativ. Bez ohledu na poplatky, do rukou samotných comfort women se žádné peníze nedostaly. Všechny peníze končily u správce nevěstince. Některé bývalé *ianbu* ve svých vzpomínkách uvádějí, že od vojáků lístečky vybíraly, ale že je musely následně odevzdávat správcům a peníze jim za ně proplaceny nebyly nikdy. To potvrzují i slova Mun Pchil-gi⁴⁰: „*Pokaždé, když ke mně voják přišel, dal mi hnědý lístek, veliký asi tak jako polovina mé dlaně. Byla na něm napsána cena. Na lístcích důstojníků byla částka vyšší než u vojáků bez hodnosti. Někteří se snažili podvádět a lístek mi nedat a ti, kteří zůstali déle než měli, museli odevzdat lístky víc. Lístky jsme si nesměly nechávat, ale musely jsme je dávat přímo našemu korejskému správci. Ten je pak spočítal a zapsal jejich počet do takové velké tabulky, kde bylo přesně zaznamenáno, kolik vojáků každá z nás za den obslouží. Rozhodně jsme nikdy nedostaly zaplacení.*“ Několik žen také uvedlo, že od čas od času dostaly od vojáků nějaké kapesné bokem – nad rámec poplatků – nejednalo se tedy o přímou platbu za sexuální služby. Jedna žena⁴¹ uvádí, že se dokonce modlila, aby Japonsko válku vyhrálo, protože její dozorce jí slíbil vyplatit celou její odměnu, hned jak válka skončí.

Několik bývalých comfort women se shoduje na tvrzení, že japonské pracovnice byly vyhrazeny pouze pro důstojníky a Korejky pro nižší hodnosti. Jiné svědkyně zase popisují, že Korejky byly ceněny mezi vojáky více. Proto je tedy obtížné určit, která z národností byla

---

³⁸ Tabuchi, Hiroko. Soldier confirms wartime sex slavery, The Associated Press. 4.4.2007.

<http://www.aparchive.com/user/GetOneUp.aspx?id=515442&links=YASUJI,KANEKO,USABL&media=Text&pu=h>

³⁹ Shim Young-Hee. Women as Sexual Slaves: the Case of Korean „Comfort Women”. Korean. The Journal of Social Science Studies, Vol. 13, 1994, str. 259.

⁴⁰ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995. str. 84

⁴¹ Kum Ču Hwang. Zaznamenáno v článku Mohideen, Reihana. Comfort Women in long fight for justice. Green Left Online. 31.7.1996. <http://www.greenleft.org.au/1996/240/13882>

více preferována. Ve většině případů ale musely ženy bez ohledu na národnost sloužit všem hodnostem. Zvláštní výjimku tvořily dívky, které byly nově dopraveny do stanice. Tyto ještě „čerstvé“ dívky byly určeny nejvyšším hodnostem.

V zásadě se dá říci, že vojáci za styk s *üanbu* platili vždy. Lišila se ale částka, povolená maximální délka návštěvy a to, u koho peníze nakonec skončily. Buď zisk plynul do kapes civilních správců nevěstinců nebo přímo armádním činitelům. V obou případech se ke *comfort women*, vyjma drobných darů od vojáků, peníze nikdy nedostaly.

II.4.5. ZDRAVOTNÍ PROHLÍDKY A HYGIENCKÉ PODMÍNKY

Jak již bylo zmíněno v předchozím textu, pravidelné zdravotní prohlídky na vyšetření pohlavních chorob byly pro japonskou armádu velice důležité. Nařízení vyžadující lékařské prohlídky každý týden nebo každý měsíc se objevují v mnoha armádních dokumentech. Bylo také objeveno mnoho záznamů s výsledky takovýchto zdravotních kontrol. Jenom ve třech svědectvích jsem narazila na to, že se ženy s lékařem vůbec nesetkaly. Drtivá většina bývalých *comfort women* si na prohlídky pamatuje – uvádějí, že buď šlo o civilního lékaře nebo o armádního a frekvence jeho návštěv se různila stanici od stanice a také i s postupným vývojem války.

Armádní velení nařizovalo vojákům používat prezervativy jako ochranu proti šíření pohlavních chorob. Vojáci dostávali prezervativy přidělem a i samotné armádní nevěstince dostávaly určité množství. Většina svědectví potvrzuje, že vojáci opravdu kondomy používat při styku museli, a jedna žena⁴² dokonce uvádí, že pokud jakýkoli voják odmítl ochranu, měla nakázáno ho udat vojenské policii. Navzdory všem přísným nařízením a pravidlům se podle mnoho bývalých *comfort women* našlo mnoho těch, kteří ochranu odmítali. A i když si vojáci měli nosit své prezervativy, často se spoléhali na zásoby sexuálních pracovníků. Z tohoto důvodu nebyvalo výjimkou, že někdy bylo potřeba zašpiněný kondom umýt a znovu použít. Jeden prezervativ mohl být takto použit až pětkrát, dokud se neroztrhl.

Předtím, než se dívka měla začít věnovat dalšímu vojákově, měla povinnost se omýt. Navzdory veškeré snaze byly pohlavní choroby běžnou záležitostí. Existuje řada dokumentů popisujících hospitalizace *comfort women* během války. Léčbou se rozumělo ale jen to, že nemocná žena dostala zákaz pracovat do doby, než se uzdraví, a podání speciální injekce. Vzhledem k těmto faktům je diskutabilní, jestli měly pravidelné zdravotní prohlídky nějaký

---

⁴² I Sun-ok. Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995. str.116.

význam. To se shoduje i s výpovědí I Tang-nam⁴³: „*Hodně jsme trpěly pohlavními chorobami a malárií. Dívka z Pchjōngjangu, se kterou jsem sem byla dovezena z Mandžuska, chytila infekci a zemřela. Přestože jsme byly pravidelně kontrolovány armádním lékařem, nemocem jsme se nevyhnuly. Mildory, dívka od dva roky mladší než já, otěhotněla. Aniž by to sama tušila, dál se musela stýkat s vojáky až do chvíle, kdy zmohutněla natolik, že si uvědomila své těhotenství. Ale v tu chvíli bylo již příliš pozdě na potrat, a tak Mildory musela porodit. I po porodu musela dál pracovat, zatímco se o její dítě staral někdo jiný. Po osmi měsících dítě zemřelo.*“

Pokud byla u žen nalezena pohlavní choroba, byla jim obvykle aplikována injekce – vždy nazývána *číslo 606* – a obvykle byly zbaveny na několik dní povinnosti sloužit vojákům. Přesto jsem ale narazila na dvě svědectví⁴⁴, kdy ženy musely pracovat i přes nález nemoci.

Kromě pohlavních nemocí se u žen objevovaly i jiné nemoci jako malárie, žloutenka, mentální poruchy a poševní svědění. Nemoci, kterými se nakazily před šedesáti lety, je povětšinou doprovází dodnes.

Pravidla zakazovala vojákům v nevěstinci pít alkohol a opilí vojáci měli zakázáno se se ženami stýkat. Navzdory podobným pravidlům je jasné, že se někteří vojáci chovali k ženám násilně. Většině žen prý připadalo, že s nimi nebylo zacházeno jako s lidskými bytostmi. A nejen vojáci, ale i správci stanice se k nim chovali častokrát velmi krutě. Tudiž se nelze divit, když se ze svědectví dovídáme, že se dívky musely stýkat s vojáky i během menstruace. V případě, že by odmítly nebo odporovaly, čekalo by je jen bití ze strany vojáků i správců. Téměř každá přeživší *comfort women* mají někde na svém těle jizvu jako památku na podobné zacházení.

---

⁴³ Howard, Keith. *True Stories of the Korean Comfort Women*, London, Cassel 1995. str. 139

⁴⁴ I Jong-njō. Howard, Keith. *True Stories of the Korean Comfort Women*, London, Cassel 1995. str.147.

III. HISTORICKÝ VÝVOJ PO VÁLCE

III.1. PO VÁLCE

Přestože Japonci po celou dobu okupace Koreje a během druhé světové války takto nelidsky využívali služeb korejských žen a dívek, po válce si z nich neodvezli do Japonska žádnou. Pro nespočet *üanbu* osvobození neznamenal vysvobození, ale mnohdy ještě krutější zacházení. Japonští veteráni⁴⁵ se shodují, že mnoho žen bylo ze dne na den zanecháno v nevěstincích bez jediného slova o konci války, jiné byly donuceny vzít si život spolu s japonskými vojáky nebo byly odvečeny do jeskyň a ponorek a tam zavražděny.

Nejčastěji se přeživší ženy o konci války dozvěděly tak, že vojáci jednoho dne prostě přestali do nevěstince docházet. Poté, co vojáci zmizeli, opuštěné ženy si musely samy hledat cestu domů, některé se dostaly do amerických uprchlických táborů, než byly hromadně poslány zpět do vlasti. Řada žen ale vůbec návrat domů neplánovala. Styděly se za svoji minulost a bylo jim jasné, že rigidní korejská společnost jim ji nikdy neodpustí. Proto mnoho *üanbu* nehledalo cestu zpět ke svým rodinám, ale zůstalo na místě a nadále se živilo prostitucí. Ty, které se přece jen rozhodly do Koreje vrátit a zároveň nechtěly být společností odsouzeny, musely svou minulost zapírat a žít v permanentní lži. O své zkušenosti s japonskou armádou se nemohly podělit ani s vlastní rodinou. Tak o tom hovoří i O O-mok⁴⁶: *„Několik let po válce jsem žila u rodičů. Lhala jsem jim o svém pobytu v Číně a tvrdila jim že jsem zde pracovala jako služebná v domácnosti. Rodiče se mi snažili najít vhodného manžela, ale já je odmítla s tím, že chci zůstat sama...později jsem odhalila, že jsem neplodná. Dodnes mě velice mrzí, že nemohu mít vlastní dítě kvůli něčemu, co se odehrálo před padesáti lety.“* Ženy, které nevydržely tlak vzpomínek a nakonec se veřejně přiznaly ke své minulosti, se staly se terčem předsudků a diskriminace – a to hlavně od svých rodin a příbuzných. Pro ostatní Korejce se *üanbu* stalo synonymem prostitutky. K těmto ženám nikdo nechoval úctu a bylo jimi pohrdáno.

Ženy, které měly štěstí a přežily, si s sebou přivezly domů i všechny choroby, jež je provázely během války v nevěstincích. Syn Čchö Mjōng-sun⁴⁷, bývalé *üanbu*, se narodil mentálně zaostalý, protože jeho matka v době početí byla infikována pohlavní chorobou. Jiné

---

⁴⁵ Tabuchi, Hiroko. Soldier confirms wartime sex slavery, The Associated Press. 4.4.2007. <http://www.aparchive.com/user/GetOneUp.aspx?id=515442&links=YASUJI,KANEKO,USABL&media=Text&pu=h>

⁴⁶ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995. str. 68-69.

⁴⁷ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995. str. 168.

ženy začaly postupně objevovat, že jsou neplodné, že se jim neustále vracejí zdravotní problémy spjaté např. s infekcí dělohy, vysokým krevním tlakem, žaludečním onemocněním, srdečním onemocněním, nervovými kolapsy, mentálními poruchami atd. Mnoho zdravotních komplikací má svoje kořeny i v krutém zacházení vojáků a také v krutých fyzických trestech některých správců nevěstinců.

Psychické následky jsou snad ještě vážnější než ty fyzické. Pokud nebudeme mluvit o psychických kolapsech a mentálních poruchách, nejvýraznější stopou, jež na těchto ženách zanechala minulost, je jejich utkvělý pocit zahanbení a méněcennosti. Není s podivem, že si zachovávají odstup a nedůvěru vůči mužům. Mnoho z nich se během svého života pokusilo o sebevraždu. To vše dohromady nahrává skutečnosti, že je pro ně velice obtížné se znovu začlenit do společnosti a žít normálním životem. Veřejnost se na ně dívá skrz prsty a odsuzuje je jako prostitutky – a ještě k tomu sloužící nenáviděným Japoncům.

Z výpovědí 19 žen zaznamenaných Keithem Howardem⁴⁸ vyplývá, že ani jedna z nich nebyla po návratu domů s to založit si vlastní rodinu. Šest žen se provdalo, a pět se stalo manželkou již rozvedeného nebo ovdovělého muže. Ale ani jedno manželství neskončilo šťastně. Jedna z nich byla dokonce vyhozena svým manželem z domu poté, co vyšla najevo její minulost. Osm žen po nějakou dobu žilo s jedním partnerem ve společném bytě, ale i tyto všechny případy skončily rozchodem.

Jenom dvě žijí se svými dětmi, jedna s adoptivním synem a jedna s vnukem. Zbývajících patnáct žen v době vydání knihy (1995) žilo samo.

III.2. POSUN VE VNÍMÁNÍ SPOLEČNOSTI

Během vlády prezidenta Pak Čöng-hüia byla v roce 1965 zajištěna masivní finanční pomoc z USA a z Japonska výměnou za podepsání dohody o normalizaci vzájemných vztahů. Korejská vláda se tehdy lidskými právy nezabývala a reparace jednotlivců nebo jednotlivých skupin nebyly dohodou řešeny. (S KLRD ještě nebyla tato dohoda podepsána, proto šance, že do ní v budoucnu bude zahrnuto i odškodnění za porušování lidských práv, stále existuje).

S nástupem prezidenta Ro Tchä-u (1988-94) k moci začal v Koreji i proces demokratizace. Ekonomice i jednotlivcům se začalo dařit (míra individuálního bohatství spolu s HNP postupně vzrůstala) a po pořadatelském úspěchu Olympijských her v roce 1988 se sebevědomí Koreje posílilo. Nastala vhodná doba začít řešit lidská práva. V této době se -

---

⁴⁸ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995.

podle Howarda⁴⁹ – dají vysledovat čtyři faktory, které ovlivnily změnu přístupu k fenoménu *comfort women*: Za prvé, nastal rozvoj feministických hnutí, a to zejména mezi inteligencí, která podporovala projekt na mapování osudů bývalých *comfort women*. Za druhé, Korejské centrum právní pomoci pro rodinné příslušníky, založené I Tchä-jöng (první právničkou v Koreji), v roce 1989 uspělo v nátlaku na vládu, aby novelizovala Zákon o rodině a posílila práva žen. Za třetí, v 80. letech v Koreji propukla vlna nacionalismu, namířená proti tomu, čemu se říkalo *cizí kulturní imperialismus*⁵⁰. Korejci se upevnili ve svém hospodářském růstu a mohli se konečně začít vymezovat proti všudypřítomnému japonskému vlivu. Za čtvrté, přeživší sexuální otrokyně se rozhodly vypovědět své příběhy (to ale možná bylo spíše než osobní odvahou zapříčiněno jejich věkem, ve kterém již většina z nich neměla co ztratit). Postavení žen v korejské společnosti se konečně změnilo.

Poté, co se v polovině devadesátých let stala otázka *comfort women* oblíbeným tématem při politických vyjednáváních mezi Japonskem a ostatními asijskými státy, v nichž dodnes žijí bývalé sexuální otrokyně, začala fungovat karta *comfort women* jako silná páka na japonskou vládu. Fenomén *comfort women* se tak přidal po bok řady jiných ožehavých a zatím nevyřešených otázek, jako jsou například japonské učebnice dějepisu. Dalo by se pak říci, že případ *comfort women* se už v současnosti netýká samotných halmönim, kterým jde pouze o oficiální a úplnou omluvu, ale stala se nástrojem mezinárodní politiky mnoha asijských států při styku s Japonskem.

Další vlna zájmu o problematiku *comfort women* se zvedla na začátku roku 2007, kdy se začal blížit termín uzavření Fondu asijského míru a přátelství (31. 3. 2007). V té době se znovu začaly ozývat hlasy volající po oficiální omluvě Japonska, resp. projednání všech válečných zločinů před mezinárodním tribunálem. Vše vyvrcholilo v lednu 2007, kdy Kongres USA přišel s návrhem rezoluce (H.RES.121), která naléhavě žádala Japonsko, aby se plně omluvilo a přiznalo se k praktikování sexuálního zneužívání žen během druhé světové války. Tuto rezoluci Japonsko samozřejmě odmítá a odvolává se na chyby v terminologii a faktickém obsahu textu.

III.3. PRVNÍ SVĚDECTVÍ

Bylo to v 80. letech 20. století, kdy se otázce armádních prostitutek a *ianbu* dostala větší pozornost. Profesorka Jun Čöng-ok (jedna z reprezentantek Korean Council for the

---

⁴⁹ Howard, Keith. True Stories of the Korean Comfort Women. London, Cassel 1995.

⁵⁰Korejsky 외국문화식민주의

Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan) se stala průkopnicí ve zkoumání problematiky comfort women, když začala shromažďovat související materiály. Navštívila i Pã Pong-gi, *üanbu*, která byla odvečena do Japonska a která se po této zkušenosti už nikdy nevrátila domů do Koreje. V Koreji Jun Čöng-ok oznámila, že Pã Pong-gi je Korejka, která se stala obětí japonského armádního systému sexuálního zneužívání. Tato událost se dá považovat za začátek hnutí bývalých comfort women a za zlomový bod v jejich historii. Od té doby navštívila Jun Čöng-ok Japonsko, Thajsko, Papuu-Novou Guineu a v roce 1988 procestovala opět celé Japonsko a hledala stopy bývalých comfort women. Své výsledky posléze prezentovala v novinových člancích. V květnu 1988, v době, kdy se blížila oficiální návštěva korejského prezidenta Roa do Japonska, bylo vydáno komuniké pojednávající o problematice bývalých *üanbu*. Podílela se na něm řada nevládních organizací (např. Sjednocené korejské ženské organizace, Sjednocené korejské křesťanky, Komise reprezentantů národní ženské univerzity). Tento krok nejenže zapříčinil to, že se otázka comfort women dostala do mezinárodní veřejné diskuse a poukázalo se na zločiny spáchané Japonskem během druhé světové války, ale problematika *üanbu* se stala i důležitým tématem různých ženských organizací bojující proti násilí na ženách.

V srpnu 1991 jako první o své minulosti a prožitcích během války promluvila Kim Hak-sun. V prosinci téhož roku byla ochotna přiznat na veřejnosti, že byla obětí sexuálního násilí během války, i Mun Ok-ču. Po nich následovala řada dalších, které se již nebály popisovat detaily ze své minulosti. Dohromady jich bylo na 212, ale v dnešní době žije jen 132. Vzhledem k tomu, že písemných dokumentů a důkazů o existenci comfort stations a podílu japonské armády na jejich správě nebylo mnoho, stala se svědectví bývalých obětí jedním z nejdůležitějších zdrojů informací. Vzhledem k tomu, že se jednalo o velmi intimní zážitky a ženám hrozilo reálné nebezpečí, že je po doznání korejská veřejnost zavrhne jako prostitutky, není divu, že s otevřenou zpovědí přišly až tolik let po válce. Učinily tak v době, kdy byly ve věku babiček a neměly již co ztratit.

„Mám v sobě spoustu nepopsatelné zášti vůči Japonsku a celý můj život byl plný utrpení, kvůli tomu, co mi způsobilo Japonsko. Musím o tom někomu říct. Rozhodla jsem se prozradit, že jsem byla üanbu .“⁵¹ Takto popsala Kim Hak-sun své důvody, proč již nedokázala déle mlčet. Korejský výzkumný ústav pro čchöngsindä (podrobněji v kapitole Nevládní organizace) zabývající se problematikou *üanbu*, založený v červenci 1990, neváhal vycestovat kamkoliv, aby získal další informace a svědectví. Reportáže a svědectví byla pak

---

⁵¹ Mohideen, Reihana. Comfort Women in long fight for justice. Green Left Online. 31.7.1996. <http://www.greenleft.org.au/1996/240/13882>

prezentována veřejnosti skrze média a publikace organizace Korean Women Drafted for Sexual Slavery by Japan.

V únoru 1992 založila korejská vláda centrum zaznamenávající svědectví bývalých *comfort women* a telefonní linku, na kterou mohly ženy volat. Kromě samotných zneužívaných žen sem chodily i rodiny již mrtvých obětí a popisovaly vzpomínky svých příbuzných.

V devadesátých letech se našlo několik Japonců narozených v rozmezí let 1910 až 1925, kteří byli ochotni promluvit o své minulosti a podílu na japonských invazích. Jedním z těchto veteránů byl například, Jošida Kijodži, bývalý velitel mobilizačního oddělení v Šimonoseki, který vydal o svých zážitcích knihu nazvanou „I dragged Korean people this way (Takto jsem rekrutoval Korejce).“

V Tokiu byla dokonce v lednu 1992 zřízena telefonní linka *Call 100* skupinou lidí podporující *comfort women* a týdně se na ni dovolalo okolo 230 Japonců. V drtivé většině se jednalo o muže mezi 60 a 70 lety, kteří shodně dosvědčovali, že japonská armáda zakládala nevěstince a že oni patřili mezi jejich návštěvníky⁵².

III.4. PRVNÍ ŽÁDOSTI O OFICIÁLNÍ OMLUVU A REPARACE

V prosinci 1991 se obrátily tři jihokorejské *üanbu* na Tokijský okresní soud aby zažalovaly japonskou vládu a požadovaly oficiální omluvu⁵³ a reparace ve výši 20 milionů jenů. Oběti před soud přišly s tím, že chování japonských císařských jednotek do roku 1945 se dá kvalifikovat jako válečný zločin a zločin proti lidskosti. V dubnu 1993 je následovaly Japonci zneužívané ženy z Filipín. Toto poskytlo prostor pro otevření veřejné diskuse (také v Japonsku samotném, kde se o druhé světové válce a japonské účasti v ní nejenže nemluví, ale která je záměrně zkreslována) a možnost odkrýt pravdu o utrpení, které bylo od konce druhé světové války Japonskem skrýváno. Nemalý zájem médií o celou kauzu přispěl k tomu, že se o tuto problematiku začala zajímat i široká veřejnost.

Navzdory tlaku médií a společnosti jsou vyhlídky bývalých *comfort women* na úspěch mlhavé – přinejmenším z pohledu japonského práva, které má mnoho mezer. Podle

---

⁵² Wako Journal; History Scholar in Japan Exposes a Brutal Chapter. NYT, 27.ledna 1992.
<http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=F10611F83D540C748EDDA80894DA494D81>

⁵³ Oficiální omluvou rozumějí oběti omluvu formou prohlášení schváleného japonským parlamentem. Japonský parlament sice v roce 1995 schválil rezoluci omlouvající se válečným obětem, ale její obsah vůbec nezmiňuje *comfort women*. Říká se zde jen: „Členové této sněmovny chtějí upřímně vyjádřit svou lítost nad všemi akty agrese během japonské koloniální nadvlády. Uvědomujeme si, že to způsobila mnoho utrpení obyvatelům ostatních států, zvláště v oblasti Asie.“

japonského občanského zákoníku je zákonná lhůta, ve které může oběť násilí zažalovat pachatele, 20 let.

Japonská vláda také dále namítá, že žádný jednotlivec nemá právo se před soudem zaštiťovat mezinárodním právem. Zároveň ale v japonské ústavě existuje článek číslo 98(2)⁵⁴, který dovoluje soudům aplikovat mezinárodní právo přímo bez ohledu na domácí právo. Přestože v předválečné ústavě Meidži není uvedeno žádné ustanovení podrobně určující vztah k mezinárodnímu právu, vyplývá z ní, že mezinárodní právo bylo vždy nadřazeno japonskému.

Spolu s otázkou odškodnění válečných obětí se pojí i problematika japonských dějepisných učebnic. Japonsko čelí již řadu let kritice, že banalizuje problematiku japonské účasti ve druhé světové válce a že některé události z osnov vypouští úplně a některé japonské válečné zločiny dokonce vychvaluje. Kritika se ozývá ze všech oblastí jihovýchodní Asie, které měly co do činění s japonskou armádou v první polovině dvacátého století. Demonstrace se konají nejen v těchto zemích, ale i v samotném Japonsku. Poslední taková událost, kdy japonská vláda na konci letošního března oznámila, že z učebnic dějepisu bude odstraněna zmínka o tom, že japonská císařská armáda při bojích v Okinawě⁵⁵ nutila civilisty k hromadným sebevraždám, pobouřila nejen okolní státy, ale především obyvatele Okinawy, kteří si celý incident pamatují úplně jinak. Jihokorejský ministr zahraničí se k celé záležitosti vyjádřil slovy: „rozdílné vnímání historie brání rozvoji korejsko-japonských vztahů.“⁵⁶

III.5. JAPONSKÉ VLÁDNÍ PROHLÁŠENÍ ZE SRPNA 1994 A FOND ASIJSKÉHO MÍRU A PŘÁTELSTVÍ

31. srpna 1994 učinil japonský premiér Murajama prohlášení, ve kterém se Japonsko odmítlo přiznat k právní zodpovědnosti a ve kterém také odmítlo uhradit přímo odškodnění přeživším obětem. Místo toho Murajama navrhl, aby obyvatelé Japonska založili Fond asijského míru a přátelství, který by zajistil finance pro všechny ty, co vinou Japonska během

---

⁵⁴ *Dohody uzavřené Japonskem a zvyková práva národů mají být svědomitě zachovávány.*

The Constitution of Japan. <http://www.solon.org/Constitutions/Japan/English/english-Constitution.html>

⁵⁵ Bitva probíhala od dubna do června 1945 a stala se poslední velkou bitvou druhé světové války. V bitvě padlo na 200 000 Američanů a obyvatel Okinawy. Díky své vlastní historii, která trvala do pozdního 19. století, se Okinawa nikdy nestala klasickou součástí Japonska. Dodnes se zde například udržuje vlastní dialekt. Podle obyvatel Okinawy, kteří bitvu zažili na vlastní kůži, ve chvíli, kdy bylo vítězství američanů jasné, byli civilistům dávány granáty, aby mohli spáchat sebevraždu.

⁵⁶ Norimitsu, Onishi Japan textbooks refext japans revised history. 1.4.2007.

<http://www.nytimes.com/2007/04/01/world/asia/01japan.html?ex=1333080000&en=5fa52832e2bd5db5&ei=5124&partner=permalink&exprod=permalink>

války trpěli. Japonsko nazvalo tyto peníze „*darem smíření (vykoupení)*“⁵⁷. Spolu s tím bylo ještě oznámeno, že bude vytvořen program, jenž bude trvat deset let a přerozdělí celkem 1 miliardu dolarů. Mělo se jednat o program podpory státům napadených během druhé světové války Japonskem, ale v žádném případě neměl za cíl zajistit finance pro individuální oběti.

Předseda japonské poslanecké sněmovny Kozo Igarashi pak na návrh Murajamy navázal a 14. června 1995 oznámil založení Fondu asijského míru a přátelství pro ženy, jehož prostřednictvím by se Japonsko omluvilo válečným obětem. Fakt, že peníze nebudou do fondu věnovány z vlády, ale ze soukromého sektoru, měl symbolizovat odčinění japonského lidu bývalým válečným sexuálními otrokyním. Z fondu měly být financovány projekty na podporu lékařské a sociální péče *comfort women* a nevládní organizace zemí Asie, ze kterých *comfort women* pocházely. Nejednalo se pouze o pomoc bývalým *üanbu*, ale z těchto peněz měly být kryty i náklady na řešení aktuálních problémů žen ve společnosti (domácí násilí, prostituce apod.).

Podle *üanbu* založení nevládního fondu znamenalo jediné: že Japonsko odmítlo nést právní zodpovědnost za své činy během okupace a války a že založení Fondu je jen způsob, jak umlčet hlasy *üanbu* a celou záležitost elegantně zamést pod koberec. *Halmönim* proto odmítly přijmout jakýkoli obnos z těchto zdrojů a stále čekají na oficiální odškodnění, hlavně však omluvu přímo od japonské vlády. Tento odmítavý postoj se netýká jen korejských *üanbu*, ale i žen z okolních států. Poukazují například na to, že se Japonsko snaží penězi uplatit alespoň jednotlivé ženy z rozvojových zemí a že lobuje, aby se otázka *comfort women* neprobírala na půdě OSN ani ve světových nevládních organizacích.

Na webových stránkách japonského velvyslanectví v USA⁵⁷ se dočteme, že 285 bývalých *comfort women* z Filipín, Korejské republiky a Tchaj-wanu dostalo vyplaceno každá 2 miliony jenů (17 000 amerických dolarů) a byl jim zaslán osobní omluvný dopis od japonského premiéra. Odškodněno bylo i 79 Holanďanek, které se rovněž staly za války oběťmi sexuálního otroctví v Indonésii. Dále se zde ale píše, že některé státy byly proti tomu a odmítly jak peníze, tak i dopis. Haruki Wada⁵⁸, výkonný ředitel nadace, k tomu dodává, že japonská vláda vložila do fondu největší obnos, 4.625 bilionu jenů. I přesto ale Haruki přiznává, že fond nesplnil očekávání japonské strany. Dodal také, že mezi ženami požadující finanční pomoc nebyla ani jedna Japonka.

Ženy a organizace mohly z fondu čerpat do 31. dubna 2007. Poté fond zanikl.

---

⁵⁷ <http://www.us.emb-japan.go.jp/html>

⁵⁸ „Documents: U.S. troops used ‚comfort women‘ after WWII“ 27.4.2007
<http://www.cnn.com/2007/US/04/25/comfort.women.ap/index.html> 5.5.2007

III.6. OTÁZKA COMFORT WOMEN NA PŮDĚ OSN

Vášnivé debaty mnoha nevládních organizací a Japonska se odehrály na půdě OSN od února 1992, kdy Ecuero Tocuka⁵⁹ poprvé přednesl problematiku comfort women ve Výboru OSN pro lidská práva. V srpnu 1994 bylo Japonsko více než stokrát interpelováno na podporu obětí přibližně 15 nevládními organizacemi a několika státy. Mezi tyto nevládní organizace patřily například Mezinárodní mírová organizace IFOR (International Fellowship of Reconciliation – IFOR), Světová rada církví (World Council of Churches – WCC), Mezinárodní právnícká komise (International Commission of Jurists ICJ), Osvobození (Liberation - LIB), Mezinárodní asociace demokratických právníků (International Association of Democratic Lawyers – IADL), Hnutí třetího světa proti zneužívání žen (the Third World Movement Against Exploitation of Women – TWMAEW), Mezinárodní ženské mírové hnutí (the Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) a Mezinárodní vzdělávací vývoj (International Educational Development – IED).

Narozdíl od samotných comfort women, které od Japonska vždy v první řadě požadovaly omluvu, byl původní požadavek nevládních organizací vznesený vůči japonské vládě finanční reparace pro přeživší oběti. S tím, jak ho Japonsko odmítalo naplnit, napsaly a podaly v únoru 1994 korejské oběti oficiální žádost o potrestání těch, kteří na se nich dopustili válečných zločinů. Ta byla ale ihned zamítnuta úřadem prokurátora Tokijského krajského soudu. Japonsko nevyšetřovalo, a tudíž ani nikdy nepotrestalo žádného svého občana podezřelého ze spáchání zločinu proti korejským obětem sexuálního násilí. Je zde patrný naprosto odlišný přístup k celému problému, než jaký zaujal například Holandský soudní dvůr v roce 1948, kdy odsoudil 9 japonských vojáků za sexuální zneužití 35 holandských žen během druhé světové války. V tomto případě mezi rozsudky nechyběl dokonce ani trest smrti.

Informace o korejských comfort women se tedy nejdříve dostala ke Komisi OSN pro lidská práva (únor 1994), ke komisi OSN zabývající se současnými formami otroctví (květen 1994) a k podvýboru pro prevenci diskriminace a ochrany menšin (srpen 1994). 19. srpna 1994 přijal posledně jmenovaný rezoluci (1994/5), která doporučuje, aby zvláštní zpravodajové zabývající se problematikou porušování lidských práv začali zkoumat i otázku sexuálního zneužívání žen a jiné formy otroctví objevující se během válek. Podvýbor také pověřil expertku Lindu Chavezovou, aby provedla předběžný výzkum. Jedním z hlavních témat mělo být i sexuální otroctví a systematické znásilňování žen během války. Výsledkem bylo, že se poprvé začaly na půdě OSN oficiálně zkoumat válečné zločiny spáchané

---

⁵⁹ Japonský profesor práv, který se vedle problematiky comfort women zabývá i otázkou práv mentálně postižených lidí.

Japonskem za druhé světové války. Touto problematikou se do té doby nikdo nezabýval z toho důvodu, že veškeré vyšetřování bylo Japonskem považováno za ukončené již v roce 1948, kdy se jím zabýval Mezinárodní válečný soud pro Dálný východ. Nevládní organizace a OSN ale argumentují, že tehdy se nikdo nezabýval otázkou comfort women.

III.7. NEVLÁDNÍ ORGANIZACE

Poté, co se na veřejnost dostala první svědectví bývalých comfort women a po prvotních spíše rezervovaných reakcích korejské společnosti, začala vznikat řada organizací, podporující *üanbu* a jejich boj za očištění svých jmen. Vzhledem k tomu, že korejská vláda odmítla oficiálně požadovat od japonské vlády jakékoliv reparace a za svůj jediný cíl si vytyčila jen oficiální omluvu a přepsání japonských učebnic, staly se nevládní organizace jediným pomocníkem halmönim. S jejich pomocí se pak účastnily veřejných diskusí, přednášek, středečních demonstrací u japonského velvyslanectví a spolu s nimi psaly žaloby k japonským a americkým soudům. Bez těchto organizací by hlas sedmdesáti a osmdesátiletých žen nebyl nikdy tak dobře slyšet. V následujících podkapitolách jsou popsány nejvýznamnější korejské ale i mezinárodní nevládní organizace, kterým není osud bývalých *üanbu* lhostejný a které se zabývají jejich podporou. Vedle dvou korejských a jedné mezinárodní organizace jsem do této kapitoly začlenila i podkapitoly Dům sdílení a Středeční demonstrace, které jsou s činností nevládních organizací velmi úzce spjaté.

III.7.1. KOREJSKÝ VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRO ČCHÖNGSHINDÄ⁶⁰ (Korean Research Institute for Chongshindae)

Jedná se o jediný soukromý výzkumný ústav v Koreji, který se zabývá otázkou comfort women. Poté, co Sjednocené ženské organizace vydaly v květnu 1990 komuniké požadující omluvu a kompenzace, profesorka Jun Čöng-ok založila spolu s oddělením anglického jazyka a literatury ženské Ehwa tähakkjo (Ehwa Women University) a čtyřmi postgraduálními studentkami ženských studií (women's studies) Korejský výzkumný ústav pro Čchöngsindä. Zabývají se sběrem materiálů, návštěvami jednotlivých obětí a zaznamenáváním jejich výpovědí, také sestavováním žalob pro potencionální právní spory s Japonskem.

---

⁶⁰ Korejsky 한국정신대연구소, webové stránky ústavu: www.truetruth.org

III.7.2. RADA BÝVALÝCH KOREJSKÝCH SEXUÁLNÍCH OTROKYŇ JAPONSKA⁶¹

(Korean Council for the Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan)

Tato rada byla založena v listopadu 1990 a jejími členy jsou ženské organizace a řada občanských organizací, které se soustřeďují na armádní *üanbu*. Tato nevládní organizace se zasloužila o propagaci problematiky bývalých comfort women jak na domácí půdě tak i v zahraničí a jejím cílem je, aby Japonsko zaplatilo reparace svým obětem. V době, kdy Japonsko odmítá přiznat svou právní zodpovědnost, rada pomohla prosadit v jihokorejském národním shromáždění *Zákon o sociálním zabezpečení üanbu zneužívaných během japonské koloniální správy*. V současné době se rada soustřeďuje na pomoc samotným ženám a je zapojena do řady aktivit, jako je například odkrývání pravdy o armádních *üanbu* mezinárodním organizacím atd. Jejím hlavním cílem je zajistit spolupráci s ostatními nevládními organizacemi podporující *halmönim*. Dále se snaží podporovat občanské hnutí Japonců protestujících proti japonskému přístupu k otázce comfort women. Nejčastěji ale řeší otázku, jak zajistit *halmönim* důstojný zbytek života. Na svých webových stránkách shromažďuje informace a aktuality o zbylých comfort women.

III.7.3. DŮM SDÍLENÍ (Nanumčip⁶²)

Přestože se otázka comfort women stala veřejnosti známou, nebyl zde žádný systém podpory samotným obětem. V roce 1992 byl tedy slavnostně otevřen Dům sdílení, jako výsledek snahy Buddhistického výboru pro lidská práva. Dům sdílení, tedy útulek pro stařenky – bývalé *üanbu* - byl postaven v soulském Sogjodongu a byly do něj nastěhovány nemocné ženy, které potřebovaly odbornou péči, také ženy bez vlastní rodiny. Zde ubytované ženy se nepodílely jen na společném chodu domu, ale zúčastňovaly se každý týden středečních demonstrací, hledání dalších obětí a pomáhaly se šířením pravdy o systému japonských comfort stations jak doma, tak i v zahraničí. Od prosince 1995 sídlí Dům sdílení v Twäčchönmjön, okrese Kwangdžu, v centrální provincii Kjönggido. Koreanistka Miriam Löwensteinová popisuje Dům sdílení ve svém článku takto: “*Komplex stojí stranou, dostat se sem je možné jen taxíkem. Směrovky ovšem navádějí a zdá se, že i místní vědí, kdo je jejich sousedem. Dvě větší budovy slouží k bydlení a společné zábavě, ve třetí je muzeum. Neokázalé, dobře vybavené, věcné. Mnohé předměty i dokumentační materiály poskytli Japonci, je tu také maketa obslužné místnosti s nezbytnými proprietami, portréty těch, které*

⁶¹ Korejsky 한국정신대문제대책협의회, webové stránky rady: www.womenandwar.net

⁶² Anglicky The House of Sharing, korejsky 나눔의집, webové stránky domu: www.nanum.org

svědčily, výstava jejich obrazů.“⁶³. Pozemek byl věnovaný anonymním sponzorem. Náklady na stavbu budovy byly uhrazeny ze soukromých sbírek a s pomocí buddhistické sekty Čogje. V současné době je v domě ubytováno dvanáct *halmönim*. Jejich životní příběhy jsou zaznamenané na webových stránkách Domu sdílení.

III.7.4. AMNESTY INTERNATIONAL⁶⁴

Amnesty International je dobrovolným sdružením lidí, kterým není lhostejné porušování lidských práv kdekoli na světě a chtějí se mu postavit. Jedním z hlavních cílů této humanitární organizace je podporování ženských práv. Proto není spodivem, že je pro ni otázka násilí páchaného na ženách jedním z klíčových bodů a že její pozornosti neunikla ani kauza japonských armádních sexuálních otrokyň.

Amnesty International žádá od japonské vlády přiznání plné odpovědnosti za zločiny spáchané na 200 000 ženách přinucených k sexuálnímu otroctví svými japonskými vězňiteli. V souhrnné zprávě nazvané „*Stále čekající po 60ti letech: Spravedlnost pro přeživší japonského armádního systému sexuálního otroctví*“⁶⁵, organizace poukazuje na brutální zacházení, které musely *comfort women* vytrpět a na dosavadní výmluvy japonské vlády popírající odpovědnost za jejich utrpení. Zpráva také poskytuje doporučení pro japonskou vládu a mezinárodní veřejnost pro zajištění spravedlnosti pro zbylé oběti.

III.7.5. PRAVIDELNÉ STŘEDEČNÍ DEMONSTRACE

Spolu s tím, jak v 90. letech vzrostl počet *üanbu* ochotných mluvit veřejně o své minulosti, zvedla se i vlna zájmu o zkoumání role Koreje ve druhé světové válce i v korejské společnosti. Navzdory tomu japonská vláda nepřišla ani s oficiální omluvou ani neukázala vážnější zájem se celou otázkou zabývat. Organizace Korean Council for Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan se rozhodla uspořádat první demonstraci v pravé poledne před japonským velvyslanectvím v souluském Kwanhun-dongu ve středu, 8. ledna 1992. Akce se zúčastnilo několik členů této organizace a ženy z Domu sdílení. Demonstrace se pak opakovaly do dnešních dnů každou středu za jakéhokoli počasí. Postupně se přidávali běžní občané, domácí i zahraniční organizace. 15.března 2006 proběhla 700. demonstrace

---

⁶³ Lowensteinová Miriam: „Válka skončila, zapomeňte. Hospodářské noviny. 6.4.2007.
http://vikend.ihned.cz/c4-10001125-20840250-v00000_d-valka-skoncila-zapomente

⁶⁴ www.amnesty.org, <http://www.amnesty.cz/svav/zeme/japonsko.htm>

⁶⁵ Still Waiting After 60 years: Justice for Survivors of Japans Military Sexual Slavery System

provolávající stejná hesla jako před 14 lety. Ke dni odevzdání mé bakalářské práce (11.6.2007) proběhly před japonskou ambasádou celkem 764 demonstrace.

Demonstranti mají sedm základních požadavků, se kterými týden co týden předstupují před japonské velvyslanectví. Mezi tyto požadavky patří: 1. přiznejte, že jste unášeli *üanbu* pro armádu; 2. omluvte se oficiálně; 3. odkryjte pravdu o tomto zločinu; 4. postavte památníky obětem; 5. zaplaťte odškodné obětem nebo jejich pozůstalým; 6. učte pravdivě o těchto událostech, tak abyste již neopakovali tento zločin; 7. potrestejte válečné zločince. K těmto požadavkům byly později ještě přidány další tři: 1. přestaňte říkat nesmysly; 2. zrušte Fond asijského míru a přátelství; 3. zaveďte speciální zákon.

S tím, jak se demonstrace postupem času staly známým fenoménem, zasloužily se o popularizaci celého problému a pomohly i k aktivní výměně mezi bývalými *üanbu* a různými nevládními organizacemi. Demonstrace se mají odehrávat až do oficiální omluvy Japonska a zaplacení příslušných reparací. Demonstrace se konají pravidelně dodnes. A pokaždé, když se blíží významné výročí (jako např. konec války) nebo při oficiálních návštěvách představitelů japonské vlády, slouží kauza *comfort women* jako jedna z pák vůči japonské straně. Protože se v těchto případech nejedná už tolik o samotné *üanbu*, a celá záležitost dostává nové, zpolitizované rozměry, *üanbu* se od demonstrací distancují a už se jich samy nezúčastňují. Omluvy, když velice opatrné, se dočkaly v roce 1994 a po finančním odškodnění nikterak neprahnou. Peníze potřebné na své živobytí čerpají od korejské vlády a od různých nevládních organizací.

IV. POLITICKÉ ASPEKTY

IV.1. STANOVISKO KLDR

Na základě zvýšeného zájmu OSN v roce 1995 o problematiku Japonci zneužívaných comfort women během druhé světové války byla vyslána zvláštní zpravodajka Radhika Coomaraswamy do Korejské republiky, Korejské lidově demokratické republiky a do Japonska. V Söulu působila od 18. do 22. června 1995 a v Tokiu od 22. do 27. června 1995. Do Pchjôngjangu (15.-18.6. 1995) se dostavili sice jenom zástupci Centra pro lidská práva, ale s plnou podporou a důvěrou zvláštní zpravodajky OSN. Podle jejich zprávy požaduje vláda KLDR od japonské vlády přijetí plné zodpovědnosti za své činy a předstoupení před mezinárodní soud. Dále požadují omluvu a aby „*Japonsko napravilo, nikoliv nadále zakrývalo, svou ostudnou minulost,*“⁶⁶ zaplacení reparací každé přeživší oběti a stíhání a potrestání všech viníků podle mezinárodního práva.

Čöng Nam-jöng, ředitel Institutu právnických studií na Akademii sociálních věd v Pchjôngjangu, vysvětluje právní zodpovědnost Japonska vůči KLDR v rámci mezinárodního práva takto: „*Násilné odvádění korejských žen za účelem práce armádní sexuální otrokyně, jejich kruté sexuální zneužívání a smrtelné následky na řadě z nich by měly být považovány za zločiny proti lidskosti. A vzhledem k tomu, že Korejský poloostrov byl v té době vojensky okupován Japonskem, násilné odvádění dívek lze rovněž klasifikovat jako zločiny proti lidskosti také právě proto, že se mezi ně počítají i zločiny spáchané na civilním obyvatelstvu na okupovaném území.*“⁶⁷ . Dalším argumentem je tvrzení, že „*zřizování nevěstinců a celý systém comfort stations, nucení k prostituci a násilné odvádění z domovů je v přímém rozporu s Mezinárodní úmluvou pro potlačení obchodu se ženami a dětmi z roku 1921, kterou Japonsko podepsalo v roce 1925. Sexuální otroctví pro armádní účely je v rozporu i s Dohodou o otroctví z roku 1926, která byla běžnou součástí mezinárodního práva své doby. A v neposlední řadě by se japonské chování dalo považovat i za akt genocidy v souvislosti s úmluvou z roku 1948 o prevenci a trestání zločinů genocidy, o které se také tvrdí, že byla běžně používanou normou mezinárodního práva i před rokem 1948.*“⁶⁸ . Čöng Nam-jöng zastává názor, že tyto zločiny spáchané Japonci během druhé světové války jsou formou genocidy popsané ve druhém článku Úmluvy o předcházení a stíhání zločinu genocida takto: „*kterýkoli z dále uvedených činů, jež byly spáchány v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu jako takovou:*

⁶⁶ Coomaraswamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. 7.3.1996. Čl. 69

⁶⁷ Coomaraswamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. 7.3.1996. Čl. 68.

⁶⁸ Coomaraswamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. 7.3.1996. Čl. 68.

- a) usmrcení příslušníků této skupiny;
- b) způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny;
- c) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení;
- d) opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí;
- e) násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné. ⁶⁹

Zástupci vlády KLDŘ zdůrazňují, že mezi Japonskem a KLDŘ ještě nebyly zatím navázány diplomatické vztahy na takové úrovni, na jaké existují mezi KR a Japonskem. Proto tedy otázka *comfort women* není jediným zásadním problémem, který je nutno mezi oběma státy vyřešit. KLDŘ stejně jako KR nesouhlasí s tvrzením japonské strany, že vše bylo již vyřešeno Sanfranciskou dohodou nebo jinou mezinárodní smlouvou uzavřenou na konci války.

Vláda KLDŘ požaduje odtajnění všech dochovaných dokumentů a materiálů, které jsou dodnes uloženy v archivech japonské vlády. Na základě těchto dokumentů by mělo Japonsko započít výzkum systému armádních nevěstinců a opravit japonské učebnice a historické knihy tak, aby byly v souladu s historickými fakty. Vláda KLDŘ, stejně jako členové akademické obce, novináři i samy oběti nesouhlasí s vytvořením Fondu asijského míru a přátelství. Fond je jimi přímo nazýván: „*trikem, jak se vyhnout oficiálním kompenzacím*.“⁷⁰ Podle jejich názoru fond slouží jenom jako záminka, jak se vyhnout právní zodpovědnosti a žádají, aby byl fond okamžitě zastaven. KLDŘ žádá, aby Japonsko přiznalo svou zodpovědnost a aby předstoupilo před Mezinárodní soud.

IV. 2. STANOVISKO KR

Vztahy Korejské republiky a Japonska jsou jiné než Japonska a KLDŘ. KR a Japonsko podepsaly v roce 1965 vzájemnou dohodu, ve které byly vyřešeny všechny poválečné nároky KR. Avšak tato dohoda se týkala jenom normalizace vztahů z hlediska pozemkové nápravy a zničeného majetku – nemluvílo se v žádném případě o škodách způsobených jednotlivcům. Jednalo se o rychlé narovnání vztahů mezi oběma státy a tak byli odškodněni jenom ti, kteří utrpěli majetkové újmy vinou Japonska během války. V tu dobu se tedy otázkou reparací pro bývalé *comfort women* nikdo nezabýval. V březnu 1993, poté, co byly otištěny první články zabývající se tímto tématem, jihokorejský prezident Kim Jōng-sam

⁶⁹ Úmluva o předcházení a stíhání zločinu genocidia. Schválena při jednání Valného shromáždění OSN v Paříži v usnesení č. 260 A (III) z 9.12.1948, 56 států. V platnost vstupuje 12.1.1951.

⁷⁰ Coomaraswamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN.. 7.3.1996. Čl. 74.

ujistil veřejnost, že korejská vláda nebude požadovat od Japonska žádné materiální kompenzace v souvislosti s comfort women a že korejská vláda sama zajistí finanční pomoc přeživším obětem. Na tomto vyjádření má určitě svůj podíl fakt, že ministerstvo spravedlnosti a i úřad státního prokurátora považují za obtížné rozhodnout, zda současná japonská vláda nese právní zodpovědnost za zločiny spáchané před 50 lety a zda mezinárodní a bilaterální smlouvy uzavřené na konci války již v sobě nezahrnovaly vyřešení problematiky comfort women. Žádné námitky ze strany korejské vlády ale nikdy nebyly vzneseny proti soukromým soudním procesům, které se nashromáždily u japonských civilních soudů a které žádají oficiální omluvu a kompenzace.

Na rozdíl od spíše zdrženlivého postoje vlády je názor ostatních členů společnosti, jako jsou například řadoví politici, vědci, zástupci nevládních organizací a oběti samy, mnohem hlasitější ve svém volání po nápravě. Postoj ministerstva zahraničí KR k zřízení Fondu asijského míru a přátelství lze označit za kladný. Sám ministr fond označil za: „*upřímnou snahu japonské vlády vyhovět přání obětí a KR.*“⁷¹. Zároveň ale ministr podporuje činnost nevládních organizací v této problematice a vyjádřil přání, aby požadavky těchto organizací byly také naplněny. Postoj korejských nevládních organizací k tomuto fondu je stejný jako v KLCDR – představuje pro ně snahou Japonska celý problém odsunout stranou a zbavit se zodpovědnosti. Parlamentní výbor pro zahraniční styky interpeloval korejskou vládu, aby požadovala od japonské vlády přiznání zodpovědnosti za válečné zločiny spáchané v souvislosti s válečným sexuálním otroctvím, oficiální omluvu a zaplacení odpovídajících reparací. Na to by mělo navazovat i k přepsání učebnic dějepisu pro všechny typy škol a postavení památníku připomínajícího všechny ženské oběti války. Z toho lze usuzovat, že přestože hlava státu oficiálně sdělila, že problém comfort women považuje za uzavřenou kapitolu, na nižších úrovních státní správy probíhala o tomto tématu živá diskuse.

V protikladu ke KLCDR jihokorejská vláda nezažádala nikdy o žádné finanční odškodnění obětem. Je ale nutno poznamenat, že přes oficiálně přátelský postoj vůči Japonsku podporuje jihokorejská vláda hojně činnost nevládních organizací a skupin bránících ženská práva a práva přeživších comfort women. Spolu s tím ministerstvo zdravotnictví v roce 1993 zavedlo Zákon sociální podpory, který zajišťuje bezplatnou zdravotní péči, pokrytí nákladů na živobytí a další výhody pro bývalé sexuální otrokyně. V dubnu 1998 odsouhlasila korejská vláda ještě další finanční podporu *halmönim*.

---

⁷¹ Coomaraswamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. Čl. 78. 7.3.1996

Stejně jako vláda KLCDR, tak i vláda KR, vznesla požadavek, aby byly odtajněny všechny dokumenty, jež by mohly objasnit fungování comfort stations. Oficiální veřejná omluva je pak jedním z dalších požadavků. Navrhovaná byla například forma osobního dopisu japonského premiéra všem přeživším ženám.

IV. 3. STANOVISKO JAPONSKA

Japonská vláda v srpnu 1993 připustila, že „*tehdejší japonská armáda byla přímo či nepřímou zapojena do zřizování a vedení comfort stations a transportu comfort women.*“⁷². Přiznala se k náboru dívek proti jejich vůli, k jejich transportu během druhé světové války. Dále doznala, že: „*to bylo konání, při kterém byla vážně poškozena čest a důstojnost mnoha žen.*“⁷³. Z dokumentů, které shromáždila zvláštní zpravodajka OSN při návštěvě KR a Japonska od nevládních organizací a univerzitních pracovníků, jednoznačně vyplývá, že japonská císařská armáda byla zodpovědná za výstavbu comfort stations, jejich využívání i za jejich provoz. Zvláštní zpravodajka je také přesvědčena, že většina žen byla držena v nevěstincích proti své vůli a že japonská císařská armáda iniciovala, spravovala a kontrolovala rozsáhlou síť armádních nevěstinců v jihovýchodní Asii. A proto by měla japonská vláda převzít zodpovědnost za následky tohoto konání i před mezinárodním soudem.

IV. 3.1. PRÁVNÍ ZODPOVĚDNOST JAPONSKA

Japonsko ale argumentuje, že Ženevská úmluva z 12. srpna 1949 a jiné nástroje mezinárodního práva ještě neexistovaly během druhé světové války, a tak japonská vláda nemůže být obviněna z jejich porušení zpětně. Zvláštní zpravodajka argumentuje proti tomuto tvrzení Zprávou (článek 34 a 35) generálního tajemníka týkající se založení mezinárodního soudního dvora pro státy bývalé Jugoslávie, která říká⁷⁴: „*z pohledu generálního tajemníka používání zásady nullum crime sine lege⁷⁵ vyžaduje, aby mezinárodní soudní dvůr aplikoval mezinárodní lidská práva, která jsou mimo všechny pochybnosti součástí zvykového práva, a tak problematika lpění nikoliv všech, nicméně některých států na svých specifických konvencích nevyvstává....*

Lidská práva, která se beze všech pochybností stala částí mezinárodního zvykového práva jsou právy, jež se dají aplikovat v ozbrojených konfliktech a jak jest zakotveno v Ženevské úmluvě z 12.srpna 1949 na ochranu válečných obětí; v Haagské dohodě (IV) o

⁷² Prohlášení Johei Kona ze 4.srpna 1993

⁷³ Prohlášení Johei Kona ze 4.srpna 1993

⁷⁴ Coomarawamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN.7.3.1996. Čl. 96

⁷⁵ Zákaz trestat za to, co zákon nezakazuje.

*respektování zákonů a zvyků pozemní války a nařízení k ní připojené z 18. října 1907; v Úmluvě o prevenci a trestu za zločin genocidy z 9. prosince 1948 a v Chartě mezinárodního válečného soudu z 8. srpna 1945.*⁷⁶

Z uvedeného vyplývá, že některé aspekty lidských práv jsou beze všech pochybností součástí zvykového mezinárodního práva, a tak se státy mohou stát zodpovědnými za porušení těchto práv, i když třeba nejsou signatáři konkrétních dohod. Výmluva Japonska, že nemůže být obviněno z porušení mezinárodních zákonů, které nebyly Japonskem v té době ještě ratifikované, je tedy bezpředmětná.

Článek 27 čtvrté Ženevské úmluvy zdůrazňuje, že akt znásilnění ve válečném období je válečný zločin. Doslovně se zde píše, že: *„ženy by měly být ochraňovány před útoky proti jejich cti, především proti znásilnění, nucené prostituci, nebo proti jiné formě nedůstojného zacházení.“* Ženevská úmluva o zlepšení podmínek nemocných a zraněných na bojištích, která byla uvedena v platnost v roce 1929 a kterou Japonsko nepodepsalo, říká ve svém 3 článku, že: *„váleční zajatci mají právo na to, aby jejich osobnost a čest byla respektována. Se ženami by se mělo zacházet se vším ohledem na jejich pohlaví...“*

Japonsko ratifikovalo Mezinárodní dohodu o potlačení otroctví a obchodu s bílým masem v roce 1904, Mezinárodní úmluvu o potlačení otroctví a obchodu s bílým masem v roce 1910 a Mezinárodní úmluvu o potlačení obchodu se ženami a dětmi v roce 1921. Přes všechny podpisy na těchto smlouvách a dohodách japonská vláda dále tvrdí, že na základě článku 14 Mezinárodní úmluvy z roku 1921 nebyla Korea nikdy zahrnuta do geografického rámce diskutovaného území. To by tedy znamenalo, že všechny nekorejské comfort women mohou tvrdit, že Japonsko porušilo jejich práva popsána v úmluvě. S tím ale odmítá souhlasit Mezinárodní právnícký svaz⁷⁷ s tím, že převezení korejských žen mimo poloostrov naplňuje podmínky této úmluvy. A i kdybychom se nezabývali jen případy korejských žen, je zřejmé, že Japonsko porušilo všechny tyto mezinárodní úmluvy, když organizovalo síť armádních nevěstinců a umísťovalo do nich ženy různých národností.

Co se týká právní zodpovědnosti, tvrdí Japonsko již od počátku, že i kdyby zde opravdu nějaká byla, byla už dávno vyřešena Sanfranciskou mírovou dohodou a ostatními bilaterálními mírovými smlouvami a mezinárodními dohodami zabývajícími se reparacemi. Japonská armáda tvrdí, že všechny požadavky na odškodnění byly tedy již dávno vyřešeny. V neposlední řadě se obhájuje Japonsko tím, že článek II(1) Smlouvy o urovnání problémů týkajících se majetku a závazků a Smlouvy o ekonomické spolupráci mezi Japonskem a

⁷⁶ Coomarawamy Radhika. Zpráva zvláštní zpravodajky OSN. Čl. 96 7.3.1996

⁷⁷ Angl. International Commission of Jurists,

Korejskou republikou z roku 1965 stanovuje, že: „otázka týkající se majetku, práv a zájmů obou zúčastněných stran a jejich národů ... je urovnána kompletně a konečně.“ Článek III vše ještě blíže specifikuje slovy: „Žádné další spory již nebudou vyvolávány v souvislosti s majetkem, právy a zájmy kterékoliv ze zúčastněných stran a jejich národů.“ K tomu Japonsko dodává, že na odškodnění poškozených států zaplatilo již okolo 500 milionů dolarů.

Jedním z klíčových bodů je i otázka, zda má jedinec právo žádat kompenzace a jiné formy odškodnění po státu, když mezinárodní právo zná jen nárok na odškodnění státu jako celku. Japonsko samozřejmě zastává názor, že jednotlivé comfort women nemohou zažalovat stát a požadovat reparace za použití mezinárodního práva. Naproti tomu zvláštní zpravodajka OSN se na základě článku 8 Všeobecné deklarace lidských práv („každý má právo, aby mu příslušné státní soudy poskytly účinnou ochranu proti činům porušujícím základní práva, která jsou mu přiznána ústavou nebo zákonem“) domnívá, že i jedinec má právo postavit se cizímu státu v případě, že jeho vlastní stát odmítl bojovat za jeho práva. Podle ní nemůže být nikým vyvráceno, že jak celé národy, tak ale i jednotlivci se často stávají oběťmi hrubého porušování lidských práv. Mezi mezinárodní smlouvy, které rozeznávají právo jedince na efektivní nápravu a odpovídající kompenzaci, patří například: Všeobecná deklarace lidských práv, Mezinárodní smlouva o občanských a politických právech, Deklarace o eliminaci všech forem rasové diskriminace, Americká úmluva o lidských právech⁷⁸, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Smlouva o ochraně všech osob před násilným odvečením, Deklarace o právech dítěte etc.

Reparace je v mezinárodních úmluvách většinou definována jako navrácení do stavu před porušením lidských práv tj. obnovení svobod, občanství, zaměstnání a majetku. Náhrady by měly být vyplaceny za všechny škody vyplývající z porušení lidských práv, jako jsou např. mentální poruchy, fyzické a psychické újmy, ztracené příležitosti (ve vzdělání, ušlý zisk, náklady na léčbu), poškození majetku nebo obchodu, pošpinění pověsti nebo důstojnosti, výlohy spjaté se soudním řízením při vymáhání odškodného. Korejské oběti k tomu dále požadují záruku, že se stejné bezpráví již nikdy nebude opakovat, verifikaci všech dokumentů a japonské přijetí zodpovědnosti, vyhledání zodpovědných osob za zločiny, přesné zaznamenání porušení lidských práv ve vzdělávacích příručkách a materiálech.

---

⁷⁸ American Convention on Human Rights známé i jako Pact of San José, pochází z roku 1969.

IV 3.2. MORÁLNÍ ZODPOVĚDNOST JAPONSKA

Japonská vláda sice ještě nepřijala právní zodpovědnost za budování a vedení comfort stations během druhé světové války a dnešní situace napovídá, že ji ani nikdy nepřijme, ale v mnoha vyjádřeních čelních vládních představitelů je možno objevit přijetí alespoň morální zodpovědnosti a vyjádření omluvy. Za nejdůležitější prohlášení tohoto druhu lze považovat řeč hlavního tajemníka vlády Johei Kona⁷⁹ ze 4. srpna 1993 (viz příloha), kdy připustil existenci comfort stations, stejně jako přímé nebo nepřímé zapojení japonské armády při zakládání a provozování těchto stanic, a také to, že náборы dívek byly sice prováděny soukromými osobami, ale na základě požadavků armády. Připouští, že v mnoha případech byly comfort women odváděny proti své vůli a byly pak nuceny žít pod nátlakem v bídných podmínkách comfort stations. V jeho prohlášení se japonská vláda sice „*upřímně omluvila a vyjádřila svůj soucit se všemi, bez ohledu na místo původu, kdo utrpěli nezměrnou bolest a nevyčísitelné psychické újmy,*“⁸⁰ ale v žádném případě se nejednalo o oficiální omluvu, která by byla schválena japonským parlamentem. Kono dále vyjádřil „*pevné odhodlání nikdy nezopakovat stejnou chybu a že si tento celý případ ,skrze zkoumání a studium historie, vryjí do paměti* .“⁸¹

Dokonce i několik členů japonské vlády vyjádřilo své politování. Za nejdůležitější z nich lze pokládat slova premiéra Tomiichi Murajamy z 31. srpna 1994, kdy prohlásil: „*Co se týká otázky válečných comfort women, události, jež vážně poskvřnila čest mnoha žen, bych rád vyjádřil svou hlubokou lítost a omluvu.*“ Ve stejném projevu také oznámil založení Iniciativy asijského míru, přátelství a vzájemné výměny u příležitosti padesátého výročí konce druhé světové války. Cílem Iniciativy byla podpora výzkumu a založení Centra asijské historie, podpora vzájemného porozumění mezi jednotlivými státy Asie a Japonskem. Přesto ale žádný plán na pomoc nebo podporu comfort women v Iniciativě zahrnut nebyl.

V neposlední řadě je potřeba zmínit ještě prohlášení předsedy poslanecké sněmovny Kozo Igarašiho vydané 14.června 1995 navazující na slova premiéra Murajamy o hluboké lítosti nad minulostí. Igaraši oznámil záměr založit Fond asijského míru a přátelství pro ženy, skrze který by se Japonsko omluvilo válečným obětem. Zřízení takového fondu je určitě záslužná věc, ale mělo by být současně zdůrazňováno, že tímto gestem se Japonsko nepřiznává ke své právní zodpovědnosti. Tím, že peníze pochází od obyvatel Japonska a ne

---

⁷⁹ „Statement by Chief Cabinet Secretary Yohei Kono on the Result of the Study on the Issue of “Comfort Women” Asian Women’s Fund.4.8.1993. http://www.awf.or.jp/english/about/archives/1993_2.html

⁸⁰ Prohlášení Johei Kona ze 4.srpna 1993.

⁸¹ Prohlášení Johei Kona ze 4.srpna 1993.

přímo od japonské vlády, vyjadřuje Japonsko pouze svou morální zodpovědnost. To je také důvod, proč přeživší comfort women odmítají z tohoto fondu čerpat jakékoliv peníze.

Na přiznání morální zodpovědnosti nemají ale všichni japonští politici stejný názor. Od devadesátých let byla v médiích zaznamenána dlouhá řada výroků japonských vládních představitelů, ve kterých je popírána jakoukoli existence armádních nevěstinců či násilné odvádění dívek na frontu za účelem prostituce. Seznam takovýchto lživých tvrzení je například možné najít na stránkách Domu sdílení (Nanumčip) pod názvem List of Abusive Language by the Japanese⁸². Pro ilustraci jsem vybrala pět nejmarkantnějších.

30.5.1996 Itakaki Dadasi, poslanec. „Comfort women nikdy neexistovaly.“

5.6.1996 Okuno Seisuke, poslanec. „Comfort women pracovaly dobrovolně. Proto nemůžeme mluvit o spoluúčasti (japonské) vlády (na násilném odvodu dívek).“

15.1.1997 Etokidakami, minist. „Neexistují žádné důkazy unášení dívek (japonskou armádou).“

6.2.1997 Simamura Yosinobu „Comfort women byly pravděpodobně hrdé na to, že jako dobrovolnice pomáhaly japonské armádě.“

„Comfort women byly rekrutovány soukromými společnostmi, ne japonskou armádou.“

„Většina náborů (dívek) byla provedena Korejci nebo Číňany.“

6.2.1997 Nakagawa Shoyichi, ministr školství. „Není jasné, zdali se únosy (žen) opravdu staly. Proto není vhodné se o únosech zmiňovat v učebnicích.“

Otázka comfort women se znovu dostala na stránky novin 1. března 2007, kdy japonský premiér Abe Šinzó naprosto nečekaně ve svém proslovu popřel existenci korejských sexuálních otrokyň během války. Doslova řekl: „*Pravda je, není zde žádný důkaz, který by potvrdil přítomnost nátlaku (při náboru dívek)*.“⁸³. Abe popřel zodpovědnost vlády na násilném náboru dívek a žen do armádních nevěstinců. Popřel tím tak úplně existenci přeživších svědkyň této důkladně zdokumentované minulosti. Podle analytiků jeho jednání nebylo bezdůvodné, nabízí se řada spekulací, proč tento významný politik přišel s takto kontroverzním prohlášením. Abe to mohl učinit na popud Kongresu USA, který v té době zvažoval vydání rezoluce požadující po Japonsku formální omluvu za své činy během války. Nebo tak mohl učinit ve snaze získat voličskou přízeň (před prohlášením jeho preference

---

⁸² www.nanum.org

⁸³ Norimatsu, Onishi: Abe rejects Japan's Files on War Sex. The New York Times. 2.3.2007. http://www.ipcs.org/Mar_07_japan.pdf

klesaly) pro červencové volby, aby mohl dokončit svůj plán série ústavních změn. Abeho proslov také nejspíš reagoval jen na pár hodin starou řeč jihokorejského prezidenta Ro Mu-hjōna, který urgoval Tokio, aby se již postavilo ke své minulosti čelem. Prezident Ro se odvolával na již zmíněnou rezoluci Kongresu USA z předchozího měsíce, která požaduje od Japonska „omluvu a potvrzení“ armádního sexuálního otroctví. Přímou řekl: „*svědectví (korejských halmōnim) nám budou stále připomínat, že jakkoliv se Japonsko snaží zakrýt celou oblohu svými dlaněmi, neexistuje zde možnost, že by mezinárodní společnost zapomněla na zvěrstva spáchaná během japonské koloniální nadvlády.*“⁸⁴.

Ať už ale byla Abeho motivace pro jeho prohlášení jakákoliv, musel si být hluboce vědom svým načasováním. Vybral si totiž 1. březen, den, kdy si Korejci připomínají výročí Hnutí 1. 3. 1919, tedy zahájení několikaměsíčních vystoupení Korejců proti japonské nadvládě. Abeho slova samozřejmě popudila KR i Čínu, které ihned obvinily Japonsko ze selhání při odčinění válečných zvěrstev. Na jejich nátlak, ale i na nátlak USA a Kanady, se pak Abe v dubnu za svůj minulý výrok omluvil. „*Musím z hloubi duše vyjádřit svůj soucit se ženami, které byly během války uneseny, aby pracovaly jako comfort women. Chtěl bych jim svou lítost vyjádřit nejen jako lidská bytost, ale i jako premiér japonské vlády.*“⁸⁵.

---

⁸⁴ Ching, Frank, Not Sympathy but Apology, The Korea Times, 4.5.2007.

⁸⁵ Novinový rozhovor „A Conversation with Shinzo Abe“, Washington Post, 22.4.2007.

V. ZÁVĚR

Řada informací a poznatků týkající se řízení a provozu stanic uspokojení (např. skutečný rozsah) nebyla ještě odhalena. Zatím jsme ale byli schopni zmapovat mnoho skutečností o *üanbu* z armádních dokumentů, ze svědectví japonských válečných veteránů a z detailních zpovědí bývalých armádních nevěstek. Z toho, co jsme do této chvíle zjistili, můžeme vyvozovat, že síť japonských armádních nevěstinců má své charakteristické rysy a že se vzhledem k rozsahu jedná o světové unikum. Nevěstince byly určeny výhradně pro armádní účely. Byly systematicky plánovány, rozmíst'ovány a pod dohledem japonské vlády. Svým rozmístěním kopírovaly pohyb japonských jednotek po Východní a jihovýchodní Asii. Japonsko zásobilo nevěstince ženami ze svých kolonií. Ženy byly odváděny násilím nebo pomocí lží a nebudeme daleko od pravdy, když řekneme, že s nimi nebylo zacházeno jako s lidskými bytostmi, ale jen jako s armádním materiálem.

Důvody, proč celá síť japonských armádních nevěstinců vznikla, mohou být tři: zaprvé snaha ochránit místní civilní obyvatelstvo před násilnostmi, jak proklamovala japonská vláda po masakru v Nankingu. Na druhou stranu ale neexistují ale záznamy, které by potvrdily nižší míru násilností spáchaných japonskými vojáky na civilním obyvatelstvu po vybudování nevěstince na místě. Z dnešního pohledu se dá spíše říci, že šlo o snahu nezneprátelit si přesprlíš místní obyvatelstvo. Zadruhé, snaha velení ochránit japonské vojáky před pohlavními chorobami. V nevěstincích byly dívky většinou pravidelně kontrolovány armádním lékařem a používání ochrany bylo povinné. I přes tyto opatření nelze popřít, že šíření pohlavních chorob bylo časté a že ke konci války celá jedna čtvrtina japonských vojáků trpěla minimálně jednou pohlavní chorobou. Zatřetí, v neposlední řadě snaha udržet bojovného ducha jednotky a dopřát bojem znaveným mužům formu zábavy. Z bitev vyčerpaní vojáci si měli v nevěstincích odpočinout (jak už plyne z názvu Stanice oddechu). Japonské velení správně odhadlo, že pokud by samo nezavedlo armádní nevěstince a nemělo tyto zařízení pod svou vlastní kontrolou, vojáci by jako formu odreagování navštěvovali místní prostitutky.

Proto se zdá být svým způsobem logické, že japonská armáda chtěla mít přehled o tom, s kým se vojáci o svém volném čase stýkají, jaký je jejich zdravotní stav a jestli se při tom nedopouštějí násilností. A dívky zaměstnané v nevěstincích nejen že sloužily k uspokojování sexuálních potřeb vojáků, ale mnohdy zajišťovaly i každodenní provoz jednotky vařením, praním, úklidem. Ze svědectví také vyplývá, že častokrát dívky zastávaly i třetí funkci, práci zpovědníka či „ramene,“ na které se chodili vojáci vyplakat ze strachu

z blížící se smrti v předvečer velkých bitev. V horším případě sloužily jako terč násilností jako vojáků, tak správců stanic.

Dokud se nezačaly ozývat první *halmōnim* se svými příběhy a nároky na japonskou vládu, nemělo Japonsko důvod samo případ *comfort women* otvírat. Obrat nastal v roce 1992, kdy vyšly najevo přímé důkazy ukazující na účast japonské vlády na tomto systému. Vláda poté určitou a velmi opatrně formulovanou odpovědnost uznala a vydala několik oficiálních omluv postiženým 200 000 ženám. Nicméně tyto omluvy byly naprosto nedostačující, nekonkrétní a pro oběti nepřijatelné. Po pokračující neúnavné kampani ze strany postižených žen byla japonská vláda donucena podniknout další krok, kterým bylo založení fondu pro odškodnění obětí – Fond asijského přátelství. Ten byl však nevládní a financován oficiálně pouze z darů japonských obyvatel. Jeho primárním cílem nebylo pomoc *halmōnim* a jejich rodinám, ale všem válečným obětem obecně. Dále nedosahuje ani normálních standardů mezinárodních reparačních fondů a *comfort women* ho chápou spíše jako způsob, jak si koupit jejich mlčení a jak se vyhnout uznání plné odpovědnosti vůči nim. Mnoho obětí se také snaží domoci spravedlnosti individuální cestou, kdy žalují japonskou vládu přímo jako jednotlivé osoby, a to u japonských a amerických soudů. Nicméně tyto pokusy narážejí na neprůstřednost japonského práva, kdy japonská strana tvrdí, že soukromá osoba nemá nárok na odškodnění za trestné činy spáchané mezi lety 1932 až 1945.

Ačkoli japonská vláda vydala několik opatrných omluv a některé oběti byly odškodněny vládami svých zemí, jednoznačné oficiální omluvy a přiznání se k válečnému zločinu, potrestání pachatelů, ani jakéhokoli přímého odškodnění ze strany japonské vlády se obětem nedostalo. A vzhledem k vysokému věku přeživších *halmōnim* a jejich nízkému počtu se ani nedá předpokládat, že by se něčeho podobného dožily. S ohledem na oficiální postoje vlád zúčastněných států se dá očekávat, že se smrtí poslední *halmōnim* opadne i tlak na japonskou stranu k jednání. Tudíž se dá také předpokládat, že se přístup japonské vlády k celé kauze nezmění.

VI. BIBLIOGRAFIE

- Eco, Umberto: Jak napsat diplomovou práci. Olomouc, Votobia 1997.
- Čmejrková S., Daneš, F., Světlá, J.: Jak napsat odborný text. Praha, Leda 1999.
- Mattielli, Sandra.: Virtues in Conflict. Tradition and the Korean Woman Today. Seoul, Samhwa Publishing 1983.
- Eckert, Carter J. a kol.: Dějiny Koreje. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2001.
- Kim Yung-Chung: Women of Korea. A History from Ancient Times to 1945. Seoul, Ewha Womens University Press 1977.
- Cumings, Bruce: Korea's Place in the Sun. A Modern History. New York, W.W.Norton Copany 1997.
- Howard, Keith: True Stories of the Korean Comfort Women. New York, Cassel 1995.
- Coomaraswamy, Radhika: Report of the Special Rapporteur on violence against women, its cause and consequences. Economic and Social Council E/CN.4/1996/53/Add.1/Corr.1. 7.2.1996 . <http://www.comfort-women.org/coomaras.htm>.
- Korean Ministry of Foreign Affairs and Trade: Issues on Women. 10.5.2007. http://www.mofat.go.kr/me/me_003/me_b102/me_c021/1224470_31187.html
- Shim, Young-Hee: Women as Sexual Slaves: the Case of Korean „Military Comfort Women“. The Journal of Social Science Studies, Vol.13, 1994.
- Tabuchi, Hiroko: Soldier confirms wartime sex slavery. The Associated Press, 4.4.2007. <http://search.japantimes.co.jp/cgi-bin/nn20070304a1.html>
- Still Waiting After 60 years: Justice for Survivors of Japan's Military Sexual Slavery System. Amnesty international. www.amnesty.org, <http://www.amnesty.cz/svaw/zeme/japonsko.htm>
- The Comfort Women Issue. Japonská ambasáda v USA. 14.5.2007. <http://www.us.emb-japan.go.jp/html>
- Lowensteinová Miriam: „Válka skončila, zapomeňte. Hospodářské noviny. 6.4.2007. http://vikend.ihned.cz/c4-10001125-20840250-v00000_d-valka-skoncila-zapomente
- Ching, Frank, Not Sympathy but Apology, The Korea Times, 4.5.2007. http://www.koreatimes.co.kr/www/news/opinion/2007/06/171_2346.html
- Novinový rozhovor „A Conversation with Shinzo Abe“, Washington Post, 22.4.2007. http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2007/04/20/AR2007042001930_pf.html
- „Statement by Chief Cabinet Secretary Yohei Kono on the Result of the Study on the Issue of “Comfort Women” Asian Women's Fund.4.8.1993. http://www.awf.or.jp/english/about/archives/1993_2.html

Mohideen, Reihana. Comfort Women in long fight for justice. Green Left Online. 31.7.1996.
<http://www.greenleft.org.au/1996/240/13882>

Svědectví Mun Pchil-gi, KIMURA, Maki. Listening to voices: Testimonies of Comfort Women of the Second World War. 2003 [cit. 2007-05-01]. Dostupný z WWW:
<<http://www.lse.ac.uk/collections/genderInstitute/pdf/listeningToVoices.pdf>>.

Úmluva o předcházení a stíhání zločinu genocidia.
<http://forum.valka.cz/viewtopic.php/title/Umluva-o-genocide/p/72540#72540>

Výzkumný ústav pro čchõngshindã. www.truetruth.org

The Korean Council for Women Drafted for Military Sexual Slavery by Japan.
www.womenandwar.net

Dům sdílení. www.nanum.org

„Documents: U.S. troops used ‚comfort women‘ after WWII“ 27.4.2007
<http://www.cnn.com/2007/US/04/25/comfort.women.ap/index.html> 5.5.2007

Wako Journal; History Scholar in Japan Exposes a Brutal Chapter. NYT, 27.ledna 1992.
<http://select.nytimes.com/gst/abstract.html?res=F10611F83D540C748EDDA80894DA494D81>

Japonská ústava. <http://www.solon.org/Constitutions/Japan/English/englishConstitution.html>.

Svědectví Mun Pchil-gi, KIMURA, Maki. Listening to voices: Testimonies of Comfort Women of the Second World War. 2003 [cit. 2007-05-01]. Dostupný z WWW:
<<http://www.lse.ac.uk/collections/genderInstitute/pdf/listeningToVoices.pdf>>.

Mizoguchi, Kozo: Abe’s Violent Denial: Japan’s Prime minister and the “Comfort Women”. Japan Focus. <http://www.japanfocus.org/products/details/2368>

Miyoguchi, Kozo: Japan anger at US sex slave bill. BBC News. 19.2.2007.
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6374961.stm>

Üanbu jokchoijakie tehan hankuksahõüi kiõk. Chosun.com. 30.5.2007.
http://news.chosun.com/site/data/html_dir/2007/05/30/2007053001059.html

Pangmi ape chongliüi hwangttanghan üanbu sakwa. Chosun.com. 27.4.2007.
http://news.chosun.com/site/data/html_dir/2007/04/27/2007042700535.html

VII. PŘÍLOHY

VII.1. CHRONOLOGICKÉ SEŘAZENÍ UDÁLOSTÍ

1894-1895	Čínsko-japonská válka
1904-1905	Rusko-japonská válka
1905	Korea se stává protektorátem Japonska.
1910	Japonsko anektuje Koreu.
1914-1918	První světová válka.
1925	Japonsko podepisuje Úmluvu o potlačení obchodu se ženami a dětmi s výhradou, že úmluva, co se týká Japonských kolonií (Korea, Taiwan, Kwantung), stanovuje minimální věk 18 místo 21.
1927	Japonsko bere zpět svoji výhradu týkající se minimálního věku a akceptuje věk 21 let stejně jako je uvedeno v Úmluvě.
1931	Japonsko útočí na Mandžusko.
1932	Japonsko zakládá armádou kontrolované nevěstince v Šanghaji.
1937	Japonsko dobývá Nanking a během tzv. „Nankingského masakru.“ V této době začíná systematické zakládání armádních nevěstinců v Číně a na ostatních místech.
1937-1945	Asijská a Tichomořská válka.
1937-1942	Japonská armáda zakládá síť comfort stations na všech místech, kam vysílá své jednotky.
1942	Japonsko okupuje Filipíny.
1943	Káhirská Deklarace stanovuje, že Korea má být svobodná a nezávislá země.
1945	Moskevská Deklarace naznačuje blížící se soudy o válečných zločinech na konci války a znovu se zabývá statutem Koreje. Stejně jako Káhirská a Moskevská Deklarace naznačuje, že Německo a Japonsko spáchali zločiny proti míru a lidskosti během 2.světové války. Bylo založeno OSN.
2.9.	Japonsko podepisuje listinu o bezpodmínečné kapitulaci a druhá světová válka končí.
1946-1948	Vítězné státy založily satelitní soudní dvory v Asii a v Tichomoří, aby soudily válečné zločiny Japonska (třídy B a C).
19.1.1946	Prohlášení zakládající Mezinárodní válečný soudní dvůr pro Dálný Východ, aby soudil válečné zločiny Japonska (třídy A).
1948	V Indonésii probíhá tzv. Batavijský proces – případ japonských vojáků, kteří donutili okolo 35 holandských žen, aby se staly comfort women.

- 1951** Sanfranciská konference. Je podepsána Sanfranciská dohoda mezi Japonskem a vítěznými státy.
- 1956** Japonsko přijato jako člen OSN.
- 1965** Japonsko podepisuje bilaterální smlouvu s KR (není zde zahrnuta otázka comfort women).
- 1970-1980** V KR je znatelný veřejný nesouhlas a protest proti smlouvě z roku 1965.
- 1988** Ženské organizace v KR se dozvídají o systému comfort stations v japonské armádě a vyžadují jejich vyšetření.
- 1989** V japonské školních učebnicích se poprvé objevuje popis Japonska během druhé světové války jako agresivního státu.
- Červen 1990** Motorka Shoji, senátor socialistické strany Japonska, navrhuje aby se Výbor pro japonský národní rozpočet a vláda zaměřila i na otázku armádních comfort women. Japonská vláda na to odpověděla, že problematika comfort women není spjata ani s vládou ani s armádou, ale se soukromým sektorem.
- 17.10.** Otevřený dopis japonské vládě je zaslán nevládní organizací – Asociací korejských žen. Požadují omluvu, památník a důkladné prošetření celé kauzy.
- Listopad** Založena nevládní organizace The Korean Council for the Women Drafted for Sexual Slavery by Japan v KR.
- Duben 1991** Japonská vláda odpovídá na korejský dopis prohlášením, že zde není žádný důkaz násilného odvěčení korejských žen a že zde tedy není žádný důvod k omluvě, památníku či doznání. Japonská vláda opětovně prohlašuje, že comfort women byly Dobrovolné prostitutky.
- Srpen** Kim Hak-soon, bývalá comfort women z KR, přiznává veřejně, že byla násilně odvěčena a donucena pracovat jako comfort women pro japonskou armádu.
- Listopad** Yoshida Seiji, bývalý japonský velitel mobilizace obyvatelstva Yamaguchské prefektury, přiznává v novinách Hokkaido Shimbun, že ze zúčastnil nabírání pracovních sil a odvodu comfort women japonskou armádou. Potvrdil, že se jednalo a násilné a klamné chování.
- Listopad** Ministr zahraničí Watanabe prohlašuje v NHK televizi, že důkazy jsou nedostatečné k tomu, aby bylo zahájeno vyšetřování.
- Prosinec** Žaloby Kim Hak-soon a jiných žen proti Japonsku požadující odškodnění se shromažďují u Tokijského okresního soudu.
- Prosinec** Vláda KR požaduje od Japonska aby započalo vyšetřování celého případu.
- 12.12.91** Japonská vláda iniciuje vyšetřování.
- Leden 1992** List "Asahi Shimbun" publikuje archivní dokumenty získané od profesora Yoshimi, známého japonského historika a vědce, dokazující japonské armádě hlavní roli v získávání široké sítě nevěstinců známých jako comfort stations.
- 13.1.92** Šéf poslanecké sněmovny Kato přiznává poprvé, že japonská císařská armáda byla nějakým způsobem zapletena do provozu armádních nevěstinců.
- Únor 1992** Otázka comfort women je přednesena na půdě OSN v komisi pro lidská práva.

- Květen** Otázka comfort women je přednesena na v komisi OSN zabývající se současnými formami otroctví.
- Červenec** Na Filipínách vzniká nevládní organizace The Task Force on Filipino Comfort Women.
- Červenec** Japonská vláda odtajňuje 127 dokumentů dokazujících, že Japonsko neslo zodpovědnost za provoz a organizaci armádních nevěstinců.
- Srpen** Otázka comfort women je přednesena v podkomisi zabývající se prevencí diskriminace menšin a jejich ochranou.
- Září** Lola Rosa, první Filipínka, která se doznala k minulosti comfort women, promluvila na veřejnosti
- Prosinec** Je založena Washington Coalition for Comfort Women Issues.
- Prosinec** Mezinárodní slyšení v Tokiu. Bývalé comfort women a nuceně nasazení mluví o svých válečných zážitcích. Mezinárodní právní experti diskutují související mezinárodní právní případy.
- Únor 1993** Otázka comfort women je znovu přednesena v komisy OSN pro lidská práva.
- Květen** Otázka comfort women je opět přednesena v komisy OSN zabývající se současnými formami otroctví. Japonská vláda znovu opakuje, že všechny závazky byly vyřešeny bilaterálními smlouvami a že Japonsko nemá právní povinnost odškodnit jednotlivé oběti.
- 4.8.1993** Japonská vláda vydává velmi opatrné prohlášení přiznávající dále neurčenou roli vlády v provozu comfort stations, ale důrazně odmítající právní zodpovědnost. Japonsko nepřestává tvrdit, že nevěstince nebyly součástí systému, že nebyli válečným zločinem ani zločinem proti lidskosti.
- Srpen** Otázka comfort women je přednesena v podkomisi OSN pro prevenci diskriminace menšin a jejich ochrany.
- Listopad 1993** 24 členů amerického kongresu napsalo japonskému premiérovi Hosokawovi dopis, ve kterém urgují japonskou vládu, aby započala vyšetřování sexuálního otroctví během druhé světové války.
- Duben 1994** Komise OSN pro lidská práva vysílá zvláštní zpravodajku Radhiku Coomaraswamy (expertku na násilí páchané na ženách) aby prověřila zločiny spáchané na comfort women.
- Červen** Rozsáhlé protesty na podporu comfort women a ostatních obětí japonských válečných zločinů probíhají během návštěvy japonského vládcce Akihita v San Franciscu, Washingtonu, Atlantě a v New Yorku.
- Červenec** Japonský předseda poslanecké sněmovny Kozo Igarashi sděluje na tiskové konferenci, že Japonsko odmítá vyplatit reparace jednotlivým comfort women.
- Srpen** Podkomise OSN pro lidská práva jmenuje Lindu Chaves zvláštní zpravodajkou zabývající se sexuálním otroctvím během války.
- Srpen** Japonský premiér Murayama oznamuje první verzi „soukromého fondu“. Soustředí se hlavně na programy podporující přípravu na zaměstnání v japonských společnostech zaměstnávající asijské ženy. Opět ale odmítá vyplatit reparace jednotlivým ženám.
- Listopad** Mezinárodní právnícký svaz vydává zprávu, že :“ je neoddiskutovatelné, že tyto ženy byly nuceny, obelhávány a unášeny aby poskytovaly sexuální služby japonské armádě...Japonsko porušilo zvyková práva spadající pod mezinárodní

právo a dopustilo se válečných zločinů, zločinů proti lidskosti, otroctví a obchodu se ženami a dětmi."

- Prosinec** Mezinárodní právník svaz vydává „ Zprávu o případu“ popisující případ comfort women. Píše se zde, že smlouvy, na které se Japonsko odvolává, nebyly psány s úmyslem zahrnout odškodnění jednotlivců za nelidské zacházení. Tudiž tito jednotlivci mají stále právo prosazovat svoje požadavky.
- Leden 1995** Japonská asociace advokátů učinila závěr, že „systém comfort women byl spravován japonským státem a císařskou armádou a provozován místní správou ... ihned po válce japonská vláda vydala rozkazy zničit a spálit všechny důkazy týkající se comfort women.“ Dále navrhuje, aby japonská vláda zaplatila individuální reparace a učinila další nutné kroky.
- Červenec 1995** Japonský premiér Tomiichi Murayama nabízí formální osobní omluvu obětem sexuálního zneužívání.
- Červenec** Japonská vláda oznamuje založení Fondu Asijských žen.
- Červenec** Komise OSN pro lidská práva na své 47. schůzi přijímá rezoluci o prevenci zločinu a nakládání s útočníky. Japonský *Times* píše, že japonské ministerstvo spravedlnosti „ukrývá záznamy o válečných zločinech“ týkající se comfort women. Ministerstvo na to odpovídá, že odmítá odtajnit dokumenty v soudních sporech protože chce ochránit soukromý usvědčených válečných zločinců.
- Srpen** Japonský premiér přichází s prohlášením, které Washington Post popsal jako „skoro omluvu“ za válečné násilnosti spáchané v Číně, Koreji a jiných Asijských zemích.
- Srpen** Druhá verze plánu, jak by měl „soukromý fond“ vypadat. Tato verze přichází s nabídkou plateb individuálním Comfort Women, ale odmítá přiznat zodpovědnost japonské vlády za provozování armádních nevěstinců a odmítá nařčení, že systém comfort women byl válečný zločin či dokonce zločin proti lidskosti. Comfort women a nevládní organizace silně protestují proti tomuto navrhovanému fondu.
- Září** 4. světová konference OSN na téma Ženy v Pekingu. Je přijata rezoluce podporující comfort women i navzdory silným lobbyistickým snahám zástupců japonské vlády.
- Leden 1996** Zvláštní zpravodajka OSN zabývající se násilím páchaném na ženách, Radhika Coomaraswamy, publikuje v komisi OSN pro lidská práva detailní zprávu o zločinech páchaných na comfort women.
- Duben** Komise OSN pro lidská práva se přiklání k zintenzivnění tlaku na reprezentanty Japonska a přijímá „kompromisní“ rezoluci, která „bere na vědomí“ výsledky zprávy Coomarasmy. Pozorovatelé z nevládních organizací tvrdí, že rezoluce je sepsána tak, aby se Japonsko mohlo vyhnout právní zodpovědnosti za válečné zločiny a zločiny proti lidskosti.
- Srpen** Zvláštní zpravodajka OSN odevzdává podkomisi OSN pro lidská práva předběžnou zprávu o sexuálním otroctví během války.
- Srpen** Podkomise OSN pro lidská práva přijímá rezoluci o Prevenci diskriminace a o ochraně menšin, která urguje japonskou vládu k další spolupráci s OSN, aby byla vyřešena otázka sexuálního otroctví během války.
- Prosinec** Okamžité vydání zprávy Amerického ministerstva spravedlnosti, že všichni Japonci podezřelí z válečných zločinů jsou poprvé umístěni na „watch list.“ Osoby na watch listu mají zákaz vstupu na území USA.
- Červenec 1997** Členové amerického kongresu urgují Japonsko aby prohloubilo svoji formální omluvu a zaplatila reparace všem obětem japonských válečných zločinů během

druhé světové války.

- Listopad** Národní shromáždění KR přijímá nový imigrační zákon, který zakazuje vstup japonských válečných zločinců na území Koreje.
- Duben 1998** Ve svém překvapivě ostrém rozsudku, soudce Yamaguchiského okresu – Hideaki Chikashita, ohodnotil bývalé comfort women částkou \$ 2 300 každou.
- Červen 1998** Výstava „Comfort Women druhé světové války: opravdová tragedie“ se konala v kancelářské budově amerického parlamentu ve Washingtonu, DC. Byla podpořena správními výbory kongresu a mezinárodními organizacemi na ochranu lidských práv. Vernisáže se zúčastnila i delegace přeživších comfort women, stejně jako mezinárodně uznávaní historici.
- Červenec 2000** Člen amerického kongresu Lane Evans a dalších 30 členů předneslo požadavek na japonskou vládu, aby se oficiálně omluvila a zaplatila reparace obětem válečných zločinů spáchaných japonskou armádou během druhé světové války.
- Září** 15 bývalých comfort women z Koreje, Taiwanu a Filipín poslali žalobu k Americkému oblastnímu soudu ve Washingtonu, D.C., ve které se opírají o Alein Tort Claims Act z roku 1787. To bylo poprvé, kdy se otázka armádního sexuálního zneužívání ocitla před Americkým soudem a také to bylo poprvé, kdy bylo Japonsko nazváno obžalovaným.
- Červen 2001** Kongresman Lane Evans opět žádá japonskou vládu aby vydala oficiální jednoznačnou omluvu. Po té následovala tisková konference, při které promluvila i bývalá comfort women Kim Soon Duk.
- Září** Komise OSN pro lidská práva doporučila Japonsku, aby se ujistilo, že školní učebnice a ostatní učební pomůcky prezentující historii jsou ve shodě se skutečností. Spolu s tím doporučila, aby byly všechny oběti odškodněny a že má Japonsko do června 2006 podat zprávu o tom, jak tato doporučení OSN zrealizovalo.
- Říjen** Soudce Henry Kennedy zamítnul projednávat případ Comfort women, který byl přijat v září 2000.
- Květen 2002** Asijské symposium požadující vyřízení japonské minulosti se konalo v Pchjongjangu, Severní Koreji.
- Prosinec** Odvolací slyšení v cause comfort women se konalo na obvodním soudě ve Washingtonu.
- Červen 2003** Soudci Douglas H. Ginsburg, Judith W. Rogers, and Davis T. Tatel zamítli odvolání bývalých comfort women.
- Červen** Kongresman Lane Evans opětovně urguje Japonsko aby se jasně a formálně omluvilo za problematiku comfort women.
- Červenec 2004** Americký nejvyšší soud vydal rozhodnutí v případě Hwang(bývalá comfort women) versus Japonsko. Žaloba je povolena, rozsudek chybí a celý případ je pozdržen kvůli dalšímu promyšlení (s ohledem na případ stát Rakouska versus Altmann).
- 1.března 2007** Japonský premiér Šinzó Abe odmítl veřejně prohlášení předsedy poslanecké sněmovny Kona ze srpna 1993. Doslova řekl: „neexistují důkazy, které by potvrdily, že japonští vojáci za druhé světové války zotročovali ženy z Filipín, Indonésie, Číny, Koreje či Taiwanu a nutili je k prostituci.“
- 26.března 2007** Japonský premiér se po mohutné vlně kritiky ze strany Asijských států a USA za svůj poslední výrok omlouvá. „Omlouvám se stále a všude. Omlouvám se jako japonský ministr a vše je tak, jak bylo řečeno v prohlášení bývalého předsedy poslanecké sněmovny Kona.“ Prohlásil v poslanecké sněmovně při zasedání rozpočtového výboru.

**31.března
2007**

Zaniká Fond Asijského míru a přátelství. Peníze byly vyplaceny jen 285 ženám z Filipín, Jižní Koreje a Taiwanu a 97 z Holandska.

VII.2. PROHLÁŠENÍ HLAVNÍHO TAJEMNÍKA JAPONSKÉ VLÁDY YOHEI KONA ZE 4. SRPNA 1993

Japonská vláda se zabývala výzkumem fenoménu válečných sexuálních otrokyň od prosince 1991. Rád bych vás teď seznámil se závěry této studie.

Z výzkumu vyplývá, že stanice uspokojení byly provozovány po dlouhou dobu na mnoha různých místech, a je zřejmé, že v nich pracoval velký počet Comfort Women. Armádní nevěstince byly budovány na žádost tehdejších armádních velitelů. Tehdejší japonská armáda byla přímo či nepřímo zapojena do zakládání a provozování těchto nevěstinců a do transportů Comfort Women do nich. Nábor dívek byl zařizován většinou soukromými osobami, které tak ale jednaly na požadavek armády. Vládní studie potvrdila, že v mnoha případech byly ženy odváděny proti své vůli pomocí násilí, únosů atd. Občas hrál v hlavní roli při náboru dívek přímo i armádní personál nebo člen místní správy. (Ženy) žily v nevěstincích v bídě a pod nátlakem.

Pokud jde o národnost Comfort Women odvezených do válečných oblastí, pokud pomineme Japonky, většina žen pocházela z Korejského poloostrova. Korejský poloostrov byl v té době pod japonskou kontrolou a jejich (Comfort Women) nábor, transport, dozor atd. se odehrával většinou proti jejich vůli pomocí lži a nátlaku.

To vše bylo pácháno za asistence armádních velitelů té doby a beze vší pochybnosti lze říct, že to vážně pošpinilo čest a důstojnost mnoha žen. Japonská vláda by ráda využila této příležitosti a opět vyjádřila svou upřímnou omluvu a lítost všem, bez ohledu na národnost, kdo zakusili nezměrnou bolest a utržili nevyléčitelné fyzické a psychické zranění během práce v armádních nevěstincích.

Povinností nás, členů vlády, je naslouchat názorům učenců a nepřestávat v přemítání o tom, jak co nejlépe vyjádřit tuto lítost.

Měli bychom čelit historickým skutečnostem přímo, ne se jim vyhýbat, a vzít si je k srdci jako ponaučení z minulosti. Tímto způsobem bych chtěl zdůraznit naše pevné odhodlání nikdy neopakovat stejnou chybu tím, že si navždy vryjeme do svých pamětí tento případ za pomoci studia historie a jejím vyučováním.

VII.3. SVĚDECTVÍ O O-MOK

Narodila jsem se 15. ledna 1921 ve městě Chöngŭp, v provincii severní Chölla. Měla jsem dva bratry a dvě sestry. Já byla ze všech nejstarší. Tatínkovo zdraví bylo chatrné už od mého mládí a co si pamatuji, tak nemohl nikdy pracovat. Maminka vedla krámk se zeleninou vedle policejní stanice. Protože jsme byli velmi chudí a neměli dostatek peněz na školné, do školy jsem navštěvovat nemohla.

V roce 1937, v době, kdy mi bylo 16 let a rodiče se začali poohlížet po vhodném ženichovi, kterému by mě svěřili, nás jednoho dne navštívil jakýsi pan Kim z města Chöngŭp. Přišel s nabídkou práce v japonské textilní továrně. Dokonce se nabídl, že sežene práci i pro mou kamarádku. Říkal, že bychom pracovaly jako tkadleny a nezapomněl dodat, že bychom vydělávaly měsíčně tolik a tolik. Přesnou částku jsem už zapoměla. Po této návštěvě se už nevrátil. Už jsme na něj málem zapoměli, když tu se najednou znovu objevil a naléhal, aby přijala nabízenou práci. Potřebovala jsem vydělat peníze, tak jsem se ani moc nerozmýšlela a odešla s ním. Cestou jsme vyzvedli i mou kamarádku Okhüi, která byla o dva roky mladší než já. Předtím mě často navštěvovala a já ji naučila vyšívat.

V době, kdy jsem odcházela do továrny, čekala maminka další dítě. Musela být zima, protože si pamatuji, že jsem na sobě měla tlusté oblečení. Když jsme já, Okhüi a pan Kim dorazili na nádraží v Chöngŭp, čekaly tam už tři další dívky. Společně jsme nastoupili do vlaku a jeli do Teajönu, kde nám pan Kim koupil oběd. Poté jsme přestoupili do vlaku, kterým jsme jely tři nebo čtyři dny až do Mandžuska.

Někde okolo Fengchengu jsme se zeptaly pana Kima, proč nás veze do Číny a ne do Japonska. On nám přeci slíbil práci v Japonsku. Neomaleně nám odpověděl, že ho prostě musíme následovat. Pak nás předal nějakému Japonci a rychle zmizel. S tímto novým mužem jsme pokračovaly v cestě dál na sever až jsme konečně dorazily do nejsevernější části Mandžuska. Stále ale nevím, jak se to místo vlastně jmenovalo. Bylo tam velmi chladno a všude byly davy vojáků. Pamatuji si, že jsem tam viděla hory a řeky.

Naše pětice z Chöngŭpu byla odvedena do stanového tábora postaveného na okraji prostoru určeného pro vojenské jednotky. Bylo to úplné moře stánů obklopující vojenské budovy uprostřed. Kdykoliv přijeli noví vojáci, přistavili se vždy ještě další stany, protože zde pro ně nebylo dost prostoru v kasárnách, která zde stála. Bylo zde již okolo 30 Korejek. Vstoupila jsme do jednoho stanu. Jakýsi voják mě zde ostříhal nakrátko a dal mi japonské jméno, Masako.

Ve všech stanech byly ženy. Praly vojákům uniformy a vařily pro ně v kuchyních. V celé vesnici nebyl zdroj čerstvé vody. Vojáci nám nosili jídlo. Vařily jsme rýži smíchanou s ječmenem, špenát nebo nakládanou ředkev, polévky a příležitostně i rybí kuličky. Často jsme z dálky slyšely výstřely a kdykoliv byly nad naším táborem nálety, nesměl být nikde zapálený oheň.

Mé tělo patřilo zpočátku jen vyšším hodnostem. Mou další povinností bylo roznášení jídla vojákům. Byli zde jak japonští tak korejští správci nevěstince, kteří nám každý den dávali rozkazy, za kým jít. Podle poptávky jsme byly posílány do jednotlivých jednotek a musely obsloužit pět až šest mužů denně. Stávalo se, že jich bylo až deset. S vojáky jsme se stýkaly v malinkých místnostech s podlahou

celou zakrytou japonskými matracemi, *tatami*. Těchto pokojíků tam bylo bezpočet. My, dívky, jsme ale bydlely ve stanech a do kasáren jsme odcházely jen pokud si nás vojáci vyžádaly. Od vojáků jsme dostaly deky. Latríny stejně jako umývárny byly mimo stanové městečko. Dodržovalo se zde přísné rozdělení na pány a na dámy.

V časech, kdy vojáci odešli na delší výpravu, bylo v táboře ticho a klid, ale jakmile se vrátili, musely jsme jich za den zvládnout mnohem víc. To pak do našich pokojíků vedly dlouhé fronty. Zpočátku jsem velmi plakala. Pár vojáků se mě snažilo utěšit slovy *kawaisoni* nebo *naitara ikanyo*, což znamenalo něco jako *chudáčku* a *neplač*. Někteří vojáci mě ale bili, protože jsem nerozuměla Japonštině. Pokud jsme je rozčílily, tak na nás mlátili a křičeli na nás *bakayoro* nebo *kisamayaro*, *ty idiotko*, *ty kurvo*. Došlo mi, že pokud chci přežít, tak je musím poslouchat na slovo.

Žádná z nás nedostávala zapláceno za vaření nebo za praní prádla, jen za sex s vojáky jsme dostávaly papírové účtenky – modré a červené. Bylo zde i pár dívek, které si s vojáky založilo v jednom ze stanů svou domácnost a několik z nich dokonce mělo děti.

Vojáci používali kondomy a my jsme musely chodit jednou týdně na lékařskou prohlídku, jestli nemáme pohlavní choroby. Nemocné dostaly léky a byla jim aplikována injekce číslo 606. Po nějaké době jsem se sblížila s nadporučíkem Morimotoem, který mě a Okhūi zajistil, že jsme chodily jen k vyšším šaržím. Od této chvíle byl náš život v táboře o mnoho snazší. V roce 1941, když mi bylo 21, jsem si musela nechat vyoperovat slepé střevo, ale operace se úplně nezdařila a tak jsem musela podstoupit ještě druhou operaci. Pamatuji se, že Morimoto se za mnou přišel podívat. Vedoucí nemocnice byl Japonec a pacienti byli především vojáci a Číňanky. Poplatky za obě operace byly uhrazeny japonskou armádou. Po propuštění z nemocnice jsem si mohla na chvíli odpočinout od styku s vojáky. Během rekonvalescence jsem dělala různé práce, vařila jsem, nosila vodu do van, ohřívala vodu na omývání atd.

Pokud se jednotky přemísťovaly, musely jsme je následovat. Takto jsme se dostaly až do jižní Číny. Když jsme jednu dobu pobývaly v Nankingu, mohly jsme se jít s vojáky dokonce dívat na filmy. Dávali hlavně válečné filmy. Jako nevěstinec nám teď sloužila stará čínská budova. Nebyla zde taková zima. Na budově byla umístěna nějaká cedule, ale už si nepamatuji, co na ní stálo. V Nankingu jsme musely sloužit mnohem vyššímu počtu vojáků a kdykoliv vešli do naší budovy, tak jsme měly povinnost je pozdravit slovy *irassyai*, *vítejte*. V každém pokoji byla postel a zrcadlo. Nosily jsme oblečení v západním stylu a čas od času jsme si mohly pořídit i čínské oblečení. Fukiko, Masako, Tuniko a Okhūi jsou jména dívek, se kterými jsem odjížděla ze svého rodného města. Masako a Tuniko se ale konce války nedožily. Jedna z nich zemřela na těžkou syfilidu.

Nevzpomínám si již, na kterém místě to bylo, ale musely jsme zde projít výcvikem. Každá z nás nosila na rameni pásku s nápisem *Společnost ženské národní obrany* (Women's National Defence Society), barety a černé kapsáče. Spolu s námi se výcviku účastnili i civilisté a Japonky.

Bylo to právě v Nankingu, kde jsme se dozvěděly o konci války. V Nankingu žil se svou ženou a rodinou jeden Korejec, původně z Kwangju. Říkávala jsem mu starší bratr a měli jsme mezi sebou

hezký vztah. Poté, co byla Korea osvobozena, Okhüi a já jsme se vrátily spolu s tímto mužem a jeho rodinou do Koreje. Cestou zpátky jsme viděli, jak mnoho lidí zahynulo při železniční nehodě, ale my se domů dostali naštěstí v pořádku. Já po cestě stále jen brečela a brečela a můj „starší bratr“ mě utěšoval. V půlce cesty se musel se svou rodinou oddělit a jet jiným směrem. Okhüi a já jsme se najednou ocitly samy. Okolo trati jsme si všimaly řady ruských vojáků a ve vlaku se šířily zvěsti, že hledají mladá děvčata za stejným účelem, jako před tím Japonci. Ze strachu jsme si tedy zašpinily obličej sazemi a pokračovaly v cestě maskované za tulačky. V Shinūiji jsme se na jednu noc ubytovaly v korejském hostinci. Ruští vojáci sem vpadli uprostřed noci, očividně hledajíc mladé dívky. Schovaly jsme se ve skříni. Museli už dávno odejít, ale my ve skříni strávily vystrašené celou noc.

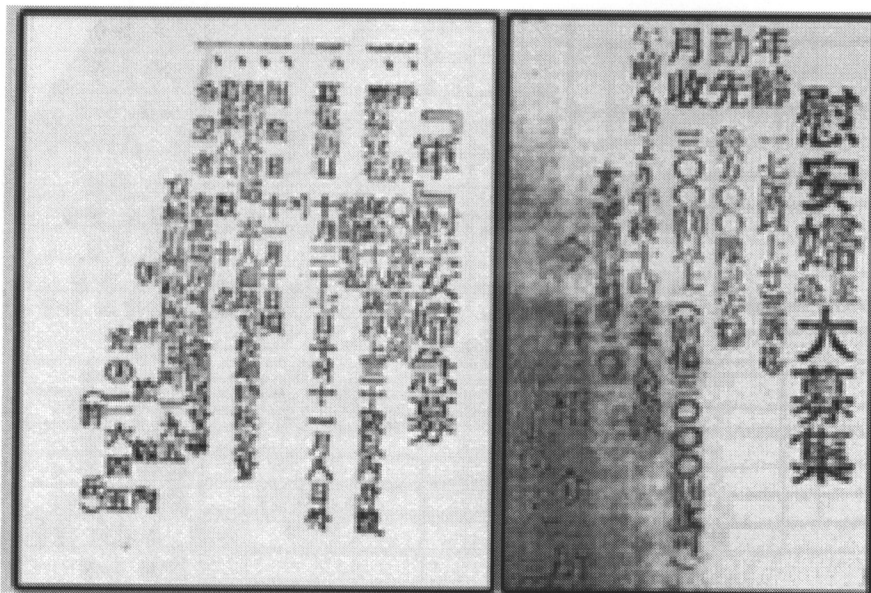
V Shinūiji jsme nastoupily na loď směřující do Inchonu a odsud dojely vlakem do Chöngüpu. Na nohou jsem měla placaté žluté boty, které jsem si koupila ještě v Číně, a na sobě jsem měla halenku s krátkým rukávem. Na nádraží jsme se s Okhüi rozloučily a já odjela rikšou domů. Můj bratr Kūmsu, který chodil v té době ještě na základní školu, si dodnes stále pamatuje na můj příjezd v rikše! Můj druhý bratr zrovna štípal dříví, ale když uslyšel, že se vracím domů vše odhodil a běžel se na mě podívat. Rodiče říkali, že se mě už vzdali a považovali mě za mrtvou. Maminka byla v šoku a dokonce i omdlela. Po devíti letech v Číně jsem měla z počátku problém rozumět a mluvit korejsky. Měla jsem malý bambusový batůžek, ve kterém jsem si přivezla pár fotografií a jeden pár bot. Ale tyto „suvéniry“ jsem pak jednoho dne spálila ve snaze zapomenout na tuhle část své minulosti.

U rodičů jsem zůstala ještě několik let. Lhala jsem jim o svém životě v Číně, když jsem jim tvrdila, že jsem tam pracovala jako výpomoc v domácnosti. Byla jsem stále mladá, a myslela si, že se svým životem můžu ještě něco udělat. Rodiče se mi snažili najít manžela, ale já je odbyla s tím, že chci zůstat sama. Nakonec mi našli podnájem a maminka mi koupila pár krásných bot, přestože byla pořád velmi chudá. Nosila mi také mnoho bylinných lektvarů na posílení mého, stále slabého, organismu. Po roce 1945 provozovali moji rodiče malou restauraci v ubytovně pro policisty. Otec zemřel po těžké nemoci v roce 1951 a já jsem se ve svých 33 letech provdala za farmáře, jehož žena také umřela. Bylo mi řečeno, že mu z předchozího manželství zbyly dvě děti, ale hned po svatbě jsem zjistila, že jich bylo pět! Jako jeho žena jsem se musela přestěhovat do Soulu. Žila jsem s ním několik let a starala se o jeho děti. Přišlo mi velmi těžké vychovávat děti někoho jiného. Brzy po svatbě jsem přišla na to, že já sama nejsem schopna otěhotnět a porodit si vlastní. Když mi bylo 48, rozhodla jsem se ho opustit a vzít si s sebou dítě naší služebné. Holčičku jsem adoptovala a žila další tři roky v Chöngüpu. Nikomu, dokonce ani vlastním bratrům, jsem nedala vědět o svém novém bydlišti. Nebylo to vůbec jednoduché, zajistit mě a malou holčičku. Žila jsem jenom z vařeného ječmene a pracovala v továrně na výrobu hedvábí, kde jsem denně dostávala ₩2500. Nemohla jsem si dovolit poslat svou adoptivní dceru do školy do chvíle, dokud jí nebylo devět let. Ale jak mě viděla každý den bojovat o naše živobytí, odešla ze školy v šesté třídě a začala pracovat v továrně vyrábějící bambusové deštníky. Nikdy jsem jí nepřiznala, že nejsem její pravá matka. Řekla jsem jí jen, že její otec umřel. Teď jí je 21 let a je

provdána za kameníka. Žijí spolu v okrese Asan, v provincii jižní Chungchöng. Mají tříletého syna a další dítě je na cestě. Aby mohli zaregistrovat na matrice svého synka, musela jsem nejdřív já zaregistrovat adoptovanou dceru jako svou vlastní dceru. Předtím jsem se tohoto kroku velmi bála. Okhüi říkala, že když nejsme schopné mít vlastní děti ani rodinu, měly bychom žít samy. Často mě navštěvovala a pak jsme spolu dlouho plakaly a mluvily o naší hrozné minulosti. Ona, stejně jako já, žila ze státní podpory do chvíle než zemřela minulý rok na rakovinu. Podporu dostávám již tři roky. Na podzim pracuji jako sběračka červených papriček. Když vydržím pracovat od rána do úsvitu, vydělám si mezi 3000 a 5000₩ denně (\$4-6). Protože mám tak malé příjmy nemusím platit žádné daně. Platím ale nájem za svůj pokojík – každých deset měsíců to dělá 300 000₩ (\$375). Minulý rok jsem nebyla schopna dát tuhle částku dohromady. Moje jediné přání je, abych mohla žít bez strachu, zdali budu schopna zaplatit nájem nebo ne. A stále ještě mě velice mrzí fakt, že kvůli něčemu, co se odehrálo před více než 50 lety, jsem nikdy nemohla mít vlastní děti.

(1995)

VII.4. FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA

朝鮮總督府機關紙
"毎日新報"
1944年10月27日広告

新聞"京城日報"
1944年7月26日

Obr.1.

Inzerát v korejských novinách nabízející práci Comfort Women.
Napravo: 26 červenec 1944. Naléhavě hledáme armádní comfort women.
Věk: 17-30. práce: zábava pro jednotky mimo frontu. (nečitelné).
Měsíční plat: více než 300 jenů. (možnost vydělat si až 3000 jenů.
Od 8:00 od 22:00 (nečitelné). Kontakt

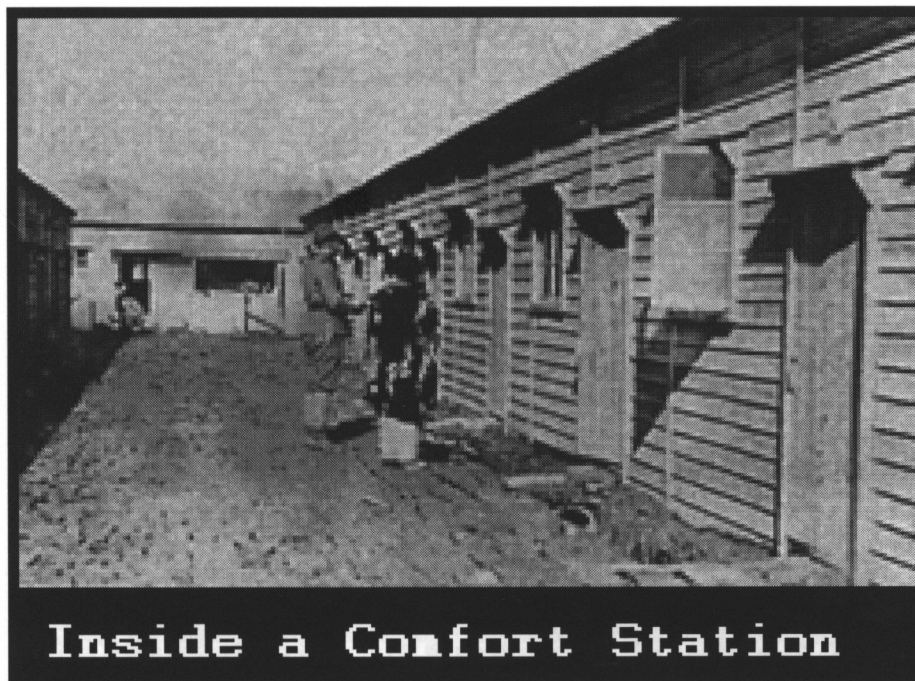
obr.2. 12-16leté dívky

jsou odváděny japonskými vojáky na práci. Nagoja, Japonsko.

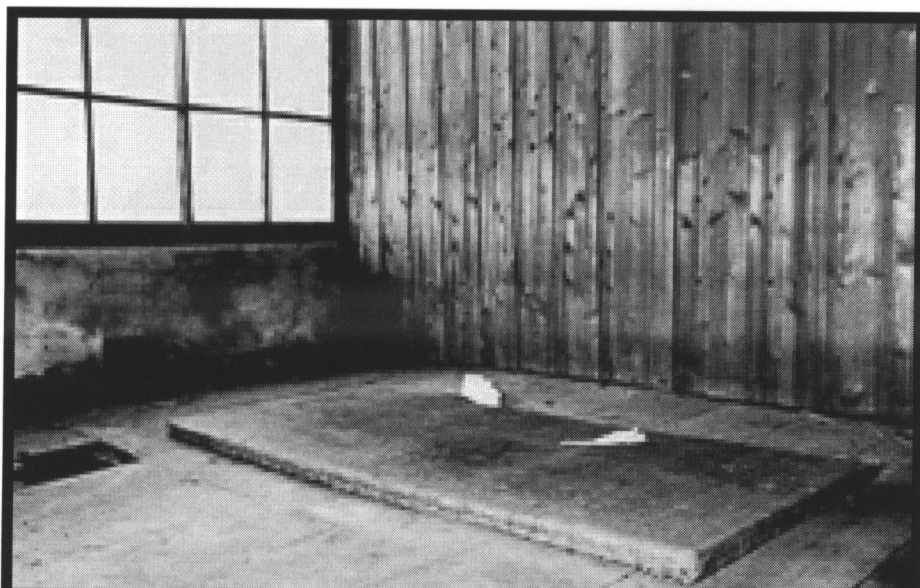
obr.3.
těhotná comfort
women

<http://www.fox.com>

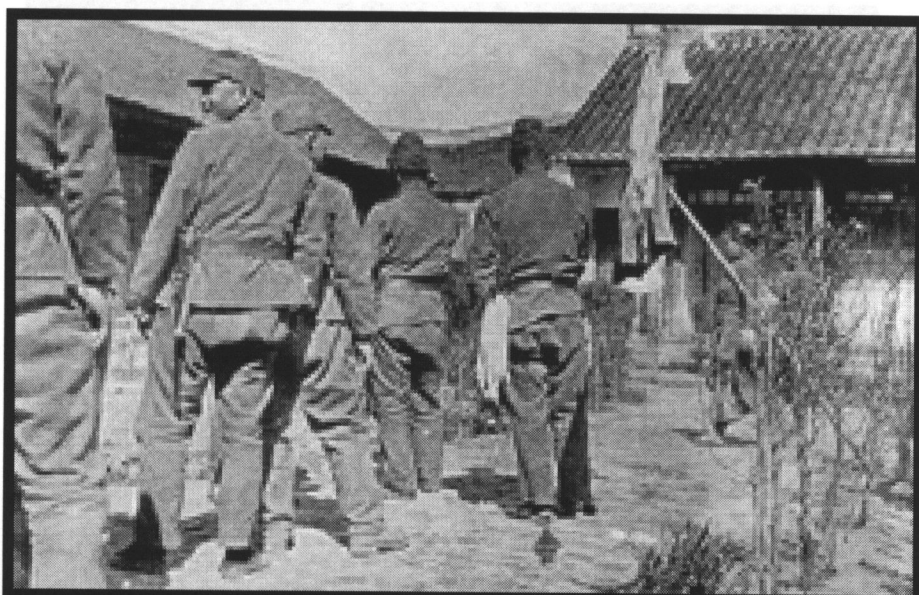
obr.4.
uvnitř comfort station

Obr. 5. Comfort station
před vstupem do

obr.5.
uvnitř comfort station,
pokoj *üanbu*,
uprostřed matrace
tatami

Inside the Comfort Station

Obr. 6. čekající vojáci
před comfort station

Soldiers waiting for turn.

Inside a Comfort Station.

obr.7. uvnitř comfort station,

nápis na stěně.

Soldiers waiting for their turn

obr. 8. čekající vojáci

obr. 9. Comfort station v

Šanghaji

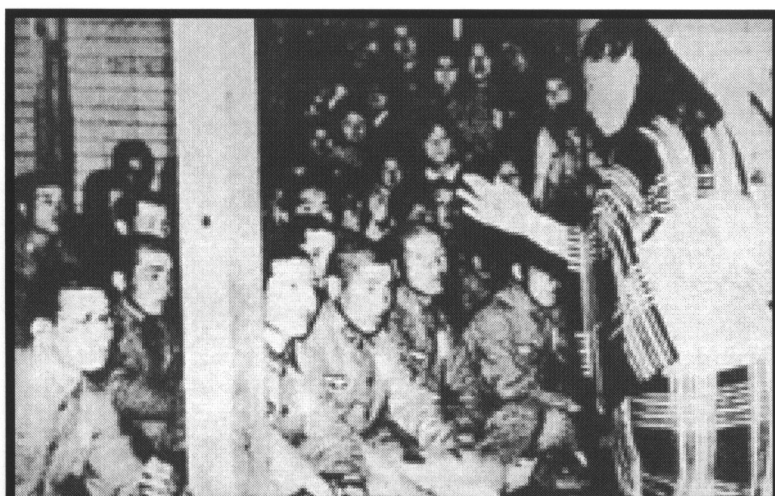
obr. 10. Comfort station

v Číně, 3.11.1938.

Comfort women crossing a river

obr. 11. *ianbu* překračují řeku

A Comfort Women singing in front of Japanese Soldiers.

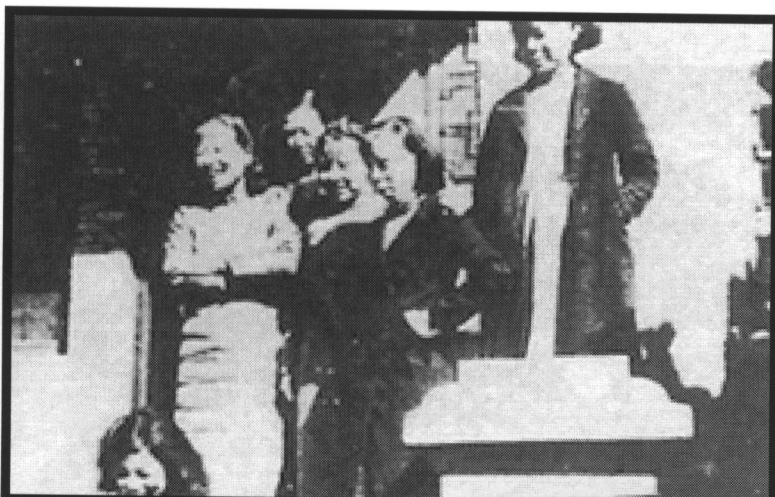
obr. 12. *ianbu* zpívají japonským

vojákům.

The group also contains
young girls.

obr. 13. *üanbu*

Comfort Women in front of
a Chinese Comfort Station.

obr. 14. *üanbu* před čínskou

comfort station

obr. 16. *üanbu*

Comfort Women being taken to the south.

obr. 15. *üanbu* na cestě na jih

Korean Comfort Women being taken to another place.

obr. 16. transport *üanbu*

A Comfort Woman in an inquiry, Burma.

obr. 17. *üanbu* při výslechu, Burma

American captive with a comfort woman. The woman is Ms. Kim.

obr. 18. Americký zajatec s *üanbu*

jménem Kim.

**A comfort station in Burma.
Japanese soldiers sometimes
took women from their
designated rooms.**

obr. 19. Comfort station v Barmě.

**Korean Comfort Women in
Burma**

obr. 20. korejské *ianbu* v Barmě

Un-nam-seong, China

obr. 21. Un nam seong, Čína

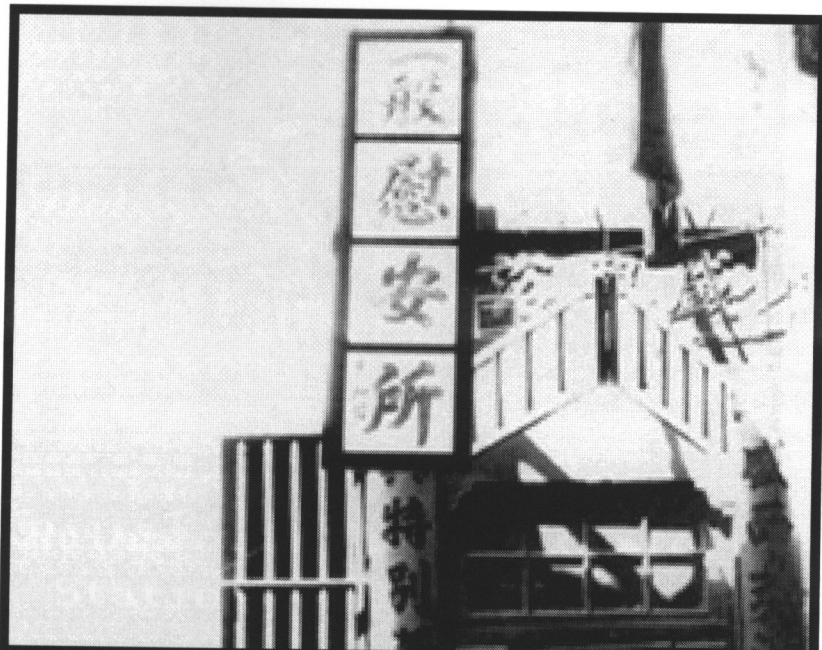

The dead bodies of Comfort Women. This picture was take in Sep. 1944, in the boundary of China and Burma.

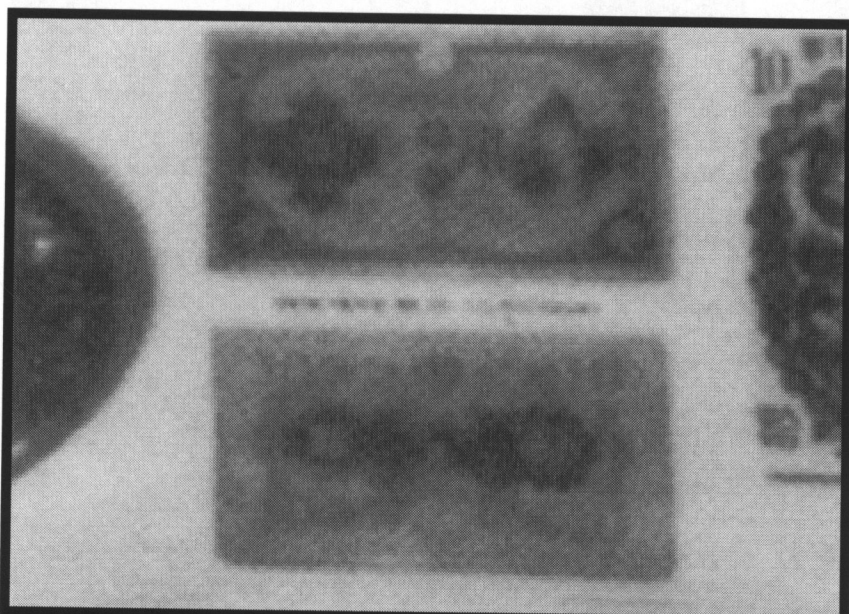
obr. 22. mrtvá těla *ianbu*. Fotografie

byla pořízena v září 1944 na čínsko-barmské hranici.

A Comfort Station in China.

obr. 23. Comfort station v Číně

A military scrip

obr. 24. poukázka, stvrzenka

a zaplacení.

1945. rok, období od konce války do začátku 50. let 20. století, Šanghaj.

obr. 25. řád čínské comfort station,

1933.

Obr. 26. *üanbu* cestou na zdravotní prohlídku. Šanghaj.

Obr. 27. *halmŏnim* na pravidelných střeďečnících demonstracích

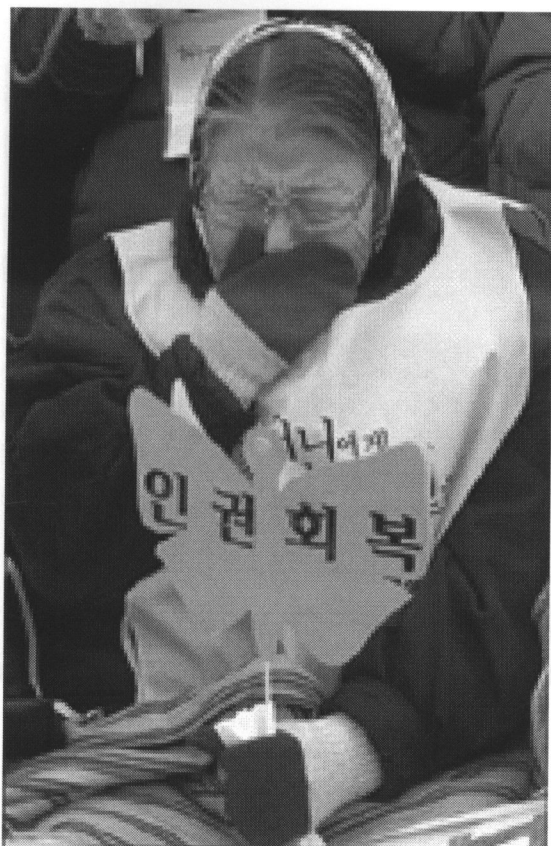

obr. 28. Americký

voják a ũanbu.

obr. 29. halmõnim

obr. 30 jedna z *halmŏnim* na střeďeční demonstraci před japonským velvyslanectvím.

obr. 31. vojenský zdravotnický personál pózuje před vchodem do comfort station.

obr. 32. *üanbu*.

obr. 33. *üanbu*.

na konci války v americkém táboře.

obr. 34. *halmönim*

obr. 35. *před*

comfort station

obr. 36. *üanbu.*

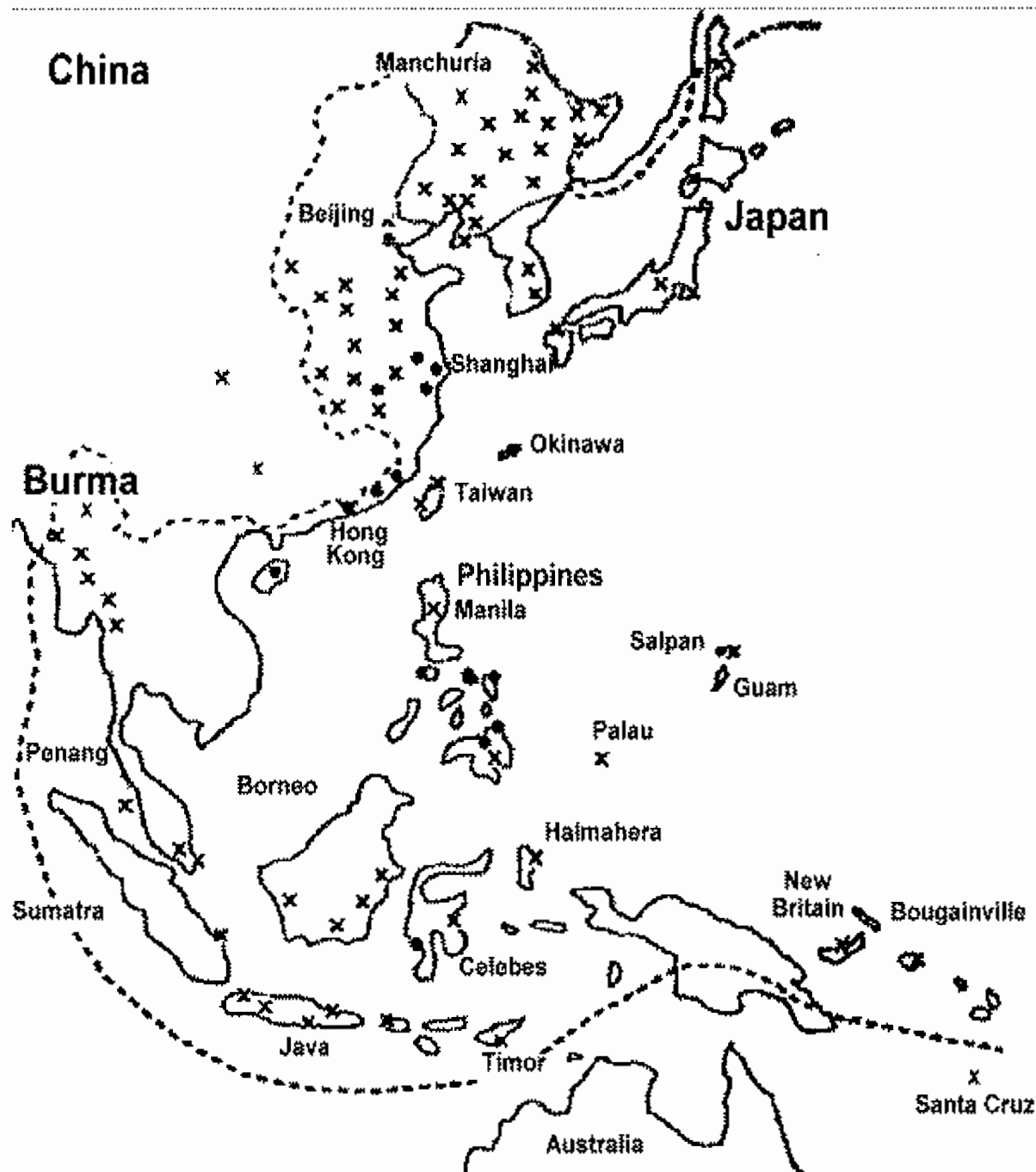
obr. 37. *üanbu.*

obr. 38. Americký voják

ošetřuje *úanbu*.

Major Military Brothels Japan Times, August 5, 1992

--- Region under Japanese Control

x Locations cited by individuals

● Locations shown in documents released by government, July 6

Mapa japonských armádních nevěstinců. Křížkem jsou označeny stanice zmiňované ve svědectvích, kolečkem stanice popsané v dokumentech odtajněných japonskou vládou 6. července 1992.